

Titkosszolgálati iratok és társadalmi nyilvánosság

ABTL

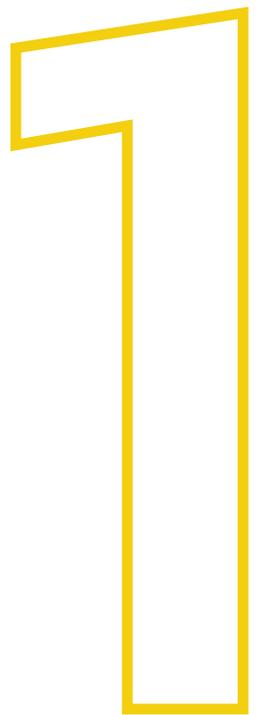
Állambiztonsági
Szolgálatok
Történeti
Levéltára

BESZÁMOLÓ 2021

Tartalom

1. Titkosszolgálati iratok és társadalmi nyilvánosság	3
2. A levéltár működésének jogi háttere	9
3. Szakmai programok és eseménynapló	11
4. Személyzeti helyzet	25
5. Az iratkezelés közlevéltári felügyelete	27
6. A levéltári állomány gyarapodása – iratátadás, iratátvétel	29
7. Állampolgári ügyek intézése	31
8. Kutatószolgálat	35
9. A levéltári feldolgozó munka, állományvédelem, digitalizálás, informatika	39
10. Történettudományi kutatások, közönségkapcsolatok, közművelődés	45
11. Nemzetközi kapcsolatok	51
12. Gazdálkodás	53
13. Publikációk, 2021	61

1. FEJEZET

Titkosszolgálati iratok és társadalmi nyilvánosság

Volt olyan időszak a 20. század Magyarországon – konkrétan az '50-es évek elején – amikor a hazai titkosszolgálatok közel egymillió személyt, a lakosság több mint egytizedét tartották “ellenséges elemként” nyilván. A Történeti Levéltár negyedszázados működése során hozzávetőleg ugyanennyi egykori “érintett”, vagyis az erőszakos szervek célszemélye – vagy még pontosabban: áldozata – került már a számítógépes adatbázisba, vagyis az intézmény saját információs forrásai közé. Ennyi állampolgárról – saját maguk vagy leszármazottaik számára – tehát biztosan tud(na) adatot szolgáltatni a Történeti Levéltár az információs önrendelkezési jog gyakorlása, vagy más szóval az **ingyenes családtörténeti szolgáltatás** keretében. Tekintetbe véve azt is, hogy a titkosszolgálatok működése során a “látókörbe került”, de nem elsődleges célszemélyek száma további több millióra tehető, a magyar társadalom igen széles rétegeinek adatait őrzi a titkosszolgálati levéltár. Felvethető ezzel kapcsolatban a kérdés: eljut-e a magyar társadalom hasonlóan széles rétegeihez az a tudás és információmennyiség, amit a Levéltár munkatársai kezelnek az Eötvös utcai épület falai között? A kérdés nyilvánvalóan költői, hiszen már az is milliós nagyságrendű érdeklődői kört jelentene, ha csak az egykori érintettek vagy leszármazottaik harmada, negyede élne az információs önrendelkezés törvényi jogával. Bár a Levéltár és iratanyaga iránt folyamatos, sőt ismét növekvő mértékű az érdeklődés, milliós nagyságrendről egyelőre távolról sem beszélhetünk. Kijelenthető, hogy a négy évtizedes diktatúrának a magyar társadalomra gyakorolt hatásához képest a rendszer titkosszolgálatainak forrásait még nem sikerült kellően **“társadalmiasítani”**, valóban **köztulajdonba adni**. Sokkal többeket és sokkal többféleképpen érintett az elmúlt rendszer diktatúrája, mint ahányan ma azt hiszik, gondolják, vagy gondolni vélik. Ezért is kezdett nagyszabású, **minden levéltári szolgáltatást megújító átalakításba** az intézmény két évvel ezelőtt.

A Történeti Levéltár hét éves, 2020. és 2026. közötti intézményfejlesztési stratégiájának vezérfonala, hogy az alapfeladatok ellátásában és a közönségkapcsolatokban **szükségszerű a megújulás**, az új típusú szolgáltatások kikísérletezése és bevezetése, az infokommunikáció technikai fejlődésével lépést tartó, azt felhasználó átalakulás. Az elmúlt két évben az intézményfejlesztési stratégiában megfogalmazott megújulás, a Levéltár új feladataira való felkészülés, az **új szolgáltatások** bevezetése, illetve a váratlan – és váratlanul elhúzódó – **járványhelyzethez való kényszerű alkalmazkodás** jelentette a legfontosabb kihívásokat. 2021-ben a stratégiai átalakulás tervezett lépéseit sikerült megvalósítani, ennek nyilvánvaló következménye volt a **közvélemény fokozódó érdeklődése** és a levéltárhoz forduló érdeklődők, kutatók számának jelentős emelkedése is. Közel negyed évszázaddal a magyarországi információs kárpótlás jogi és intézményes kereteinek megteremtése, a Levéltár létrejötte, illetve két évvel a koronavírus-járvány kezdete után azt tapasztalhatjuk, hogy az 1990 előtti titkosszolgálati iratok iránt to-

vábbra is töretlen, sőt ismételten **növekvő az érdeklődés**. Egyaránt elmondható ez az államolgári betekintések, a kutatási esetek, illetve az intézmény nyilvános rendezvényeinek látogatottsága tekintetében.

Az intézményfejlesztési stratégiában meghatározott ütemterv szerint 2021-ben két új szolgáltatás is debütált a Történeti Levéltárban: a kísérleti szakasz után hivatalosan is bevezettük az **e-kutatás** lehetőségét, illetve megterveztük és felépítettük a Levéltár **interaktív közösségi és kiállítóterét**.

Az ország talán legkutatottabb iratanyagának tudományos célú megismerését az intézmény megalakulása óta leginkább a helyhez kötöttség akadályozta: a 4,6 km mennyiségű államvédelmi/állambiztonsági irat papír alapon történő kutatására ezidáig csak helyben, vagyis térben és időben korlátok közé szorítva tudott lehetőséget biztosítani az intézmény. Az elmúlt két évtized intenzív digitalizálási munkálatainak, valamint a szükséges informatikai fejlesztéseknek köszönhetően 2020 végén kísérleti jelleggel, a tavalyi év elejétől pedig – a nagy hazai közgyűjtemények közül elsőként – általánosan is bevezettük az **iratok online elérését**, vagyis az **e-kutatást**. Az intézmény tudományos kutatói ettől kezdve tényleges tartózkodási helyüktől és a kutatóterem nyitva tartásától is függetlenül lehetőséget kaptak a digitalizált iratok megismerésére (sőt, a digitalizálás megrendelésére is), a számukra előkészített digitális másolatokat pedig – a hagyományos kutatási gyakorlatban kényszerűen alkalmazott – időbeli és iratmennyiség szerinti **korlátozásoktól mentesen** használhatják. A Történeti Levéltár új szolgáltatása rövid idő alatt komoly népszerűségegre tett szert: az év során közel ötezer alkalommal folytattak kutatást ebben a formában, ami a hagyományos kutatási esetek számának mintegy ötszöröse!

A levéltári információk "társadalmosítása" terén a másik fontos akadály volt egészen a tavalyi évig, hogy a Levéltár nem rendelkezett az iratanyagot mindenki számára közérthető módon bemutató állandó kiállítótérrel és kiállítással. A Történeti Levéltár korábban csak ügyfélszolgálatként funkcionáló fogadóterének belsőépítészeti átalakításával – megfelelően ezzel a nyitott levéltár koncepciójának – készült el és nyitotta meg kapuit 2021 novemberében az „Egy diktatúra hagyatéka – Állambiztonsági Iratok és Történetek” című állandó kiállítás. Az interaktivitásra építő, audiovizuális eszközöket, érintőképernyős számítógépeket, kézbe vehető faximile dokumentumokat és tárgyi emlékeket kombináló helyszín egyszerre szolgál a korszakot és a titkosszolgálati iratanyagot reprezentáló kiállításként és a kutatók, a látogatók és az érdeklődők számára oktatási, konzultációs lehetőséget biztosító közösségi térként. A kiállítás 2021. november 11-ei megnyitása óta az egyéni megtekintés lehetősége mellett rendszeres csoportos tárlatvezetést is biztosít a Levéltár. A hazai levéltáros szakma elismerését is kivívta a kiállítótér, hiszen a Magyar Levéltárosok Egyesülete az Év Levéltári Kiállítása kategóriában megosztott első díjjal jutalmazta azt.

Az állandó kiállítás mellett régi cél egy szintén tértől és időtől független „Virtuális Történeti Levéltár” létrehozása is. 2021-ben három új virtuális kiállítással gazdagodott az ÁBTL kínálata. Olyan korábbi kiállításainkat dolgoztuk fel online elérhető tartalomként, amelyek hagyományos vándorkiállításként is nagy érdeklődésre tartottak számot: *A Remény Napjai. Magyarország – 1956*, *Recsk Kényszermunkatábor (1950-1953)*, illetve *Bányászták a Rákosi-korszakból*.

A Levéltár által bevezetett új szolgáltatások jelentős szakmai és sajtóvisszhangja közvetlenül is megmutatkozott az intézményhez fordulóknak számának emelkedésében:

2021-ben **másfélszer annyian adtak be új kérelmet**, mint a megelőző évben, összességében pedig az elmúlt húsz évben csak két “forgalmasabb” évet bonyolítottunk, mint tavaly. Érdemes megemlíteni, hogy a tavalyi évben a Történeti Levéltár átlépte az információs kárpótlás keretében kiadott iratmásolatok számában az **egymillió oldalas határt** is. Még meredekebb emelkedést mutatott 2021-ben a kutatási esetek száma: az e-kutatás bevezetésének eredményeként **háromszor annyi alkalommal** használták a levéltár iratanyagát, mint egy évvel korábban.

A Levéltár szolgáltatásai iránt növekvő igény megmutatkozik a **legnagyobb közösségi oldalon** tapasztalható fokozódó érdeklődésben is: az ÁBTL követőinek száma egyetlen év alatt 27%-kal nőtt és év végére meghaladta a 17 ezer követőt, a legolvasottabb poszt pedig 71 ezernél is több olvasó érdeklődését keltette fel.

Az új szolgáltatások bevezetése, illetve a meredeken emelkedő állampolgári és kutatói érdeklődés kiszolgálása nyilvánvalóan csak megfeszített **levéltári háttérmunka** eredményeként jöhetett létre. Az online szolgáltatások alapját képező digitalizálás felgyorsításának eredményeként a tavalyi évben több mint **800 ezer oldalnyi iratanyag szkennelése és feldolgozása** történt meg, ennyivel több információval tudjuk tehát mostantól kiszolgálni az e-kutatás és a hamarosan bevezetendő e-ügyfélszolgálat felhasználóit.

A Történeti Levéltár a hazai közgyűjtemények közül legrégebben, már 2009-től folyamatosan működteti tömeges **iratsavtalanító műhelyét** és az e köré szerveződő **komplex állományvédelmi programját**, mely az utóbbi évek során már nem csak saját iratanyagának megóvását, hanem más hazai közgyűjtemények állományvédelmét is segíti. 2021-ben saját iratanyagunk savtalanításán kívül a Semmelweis Egyetem Központi Levéltára számára nyújtottunk ebben a formában állományvédelmi szolgáltatást.

Az egyéni és a kollektív információs kárpótlás mellett a Történeti Levéltár a kezdetektől alapfeladatának tekintette a **korszak tudományos bemutatását** is. Nem volt ez másként 2021-ben sem. A Levéltár munkatársai kutatási eredményeiket összesen **nyolc saját kötetben** – melyek között tanulmánykötet, forráskiadvány és monográfia is szerepelt –, **közel száz tudományos publikációban** tárták az érdeklődők elé. A nyolc megjelentetett kötet egyike, a *Miniszter a frontvonalban* című forráskiadvány elnyerte az **Év Levéltári Kiadványa pályázat első díját** is. Az elmúlt évek gyakorlatához hasonlóan 2021-ben is megnyitottuk az intézmény kapuit a **Kulturális Örökség Napjai**,

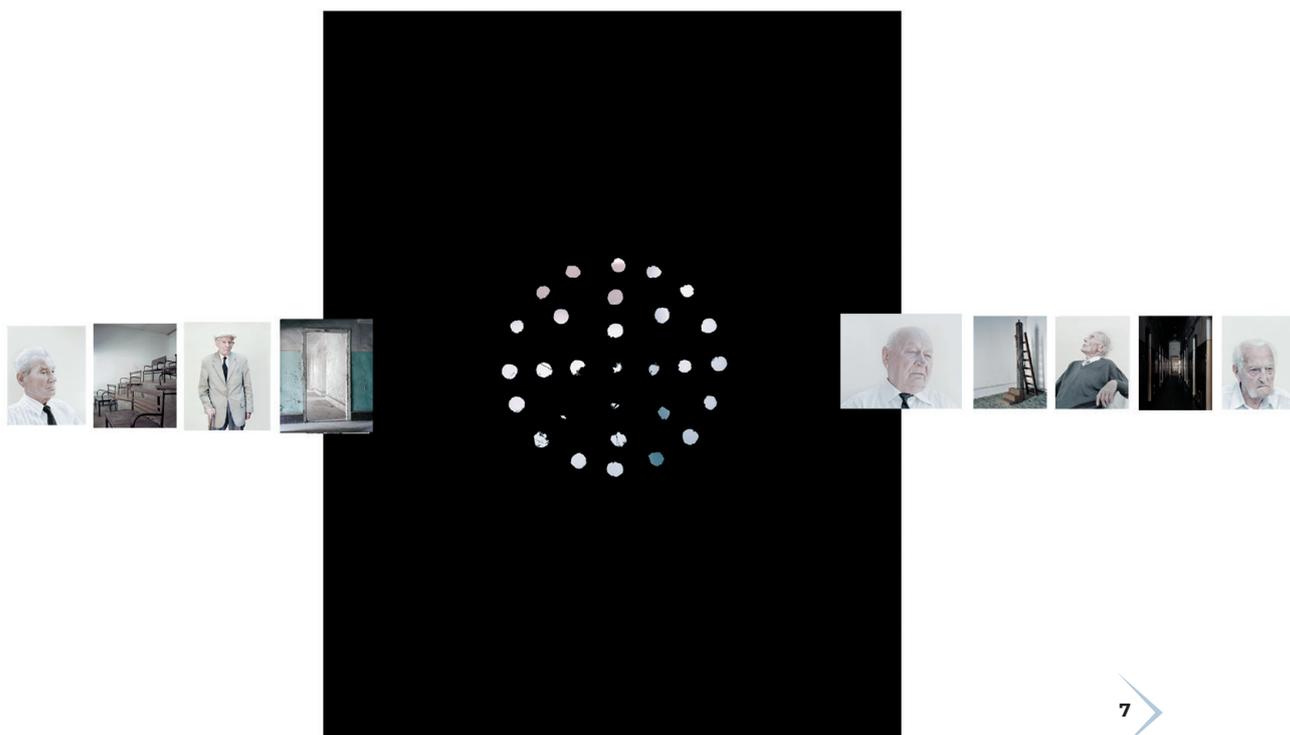

illetve a **Kutatók Éjszakája** alkalmával, részt vettünk a **Levéltári Piknik** rendezvényén, és – az aktuális járványhelyzet függvényében – megtartottuk a **Történelmi Kávéház**, a **Dokufilmklub**, a **Séta a Titkok Házában**, vagy a **Rendhagyó Történelemórák** rendezvényt sorozat aktuális eseményeit is.

A Történelmi Levéltár több mint egy évtizede működteti állandó kiállítását a **Recski Nemzeti Emlékparkban**, ahol az infrastruktúra üzemeltetése mellett biztosítja az állandó, szakszerű tárlatvezetést is. A május és október között üzemelő kiállítást és az emlékparkot a tavalyi év során – a járványhelyzet dacára – közel kétszáz látogató csoport, majdnem 18 ezer látogató kereste fel, ami 2016 óta a legmagasabb létszám. Összességében 2010 óta már több mint kétezer csoportot, 170 ezer látogatót fogadott a kiállítás. Ez a sok éves tapasztalat, valamint a témára vonatkozó iratanyag és felhalmozott tudás szolgáltat alapot arra, hogy a Történelmi Levéltár a Nemzeti Emlékpark **megújuló kiállításainak létrehozásában és majdani üzemeltetésében** is fontos szerepet vállaljon.

Fontos hangsúlyozni, hogy a fenti eredményeket az intézmény egy, még mindig **járvány sújtotta évben** érte el, hiszen január és május között a Levéltár dolgozóinak többsége **otthoni munkavégzésre** kényszerült, a kutatóterem és a személyes ügyfélszolgálat működését pedig hosszabb időre szüneteltetni kényszerültünk. Kiemelendő ugyanakkor, hogy az elektronikus kutatás és az állampolgári betekintés lehetőségét – vagyis a jogosan elvárt **iratnyilvánosságot** – mindvégig biztosítani tudta az intézmény.

A Történelmi Levéltár – a hivatalos indoklás szerint – *“több évtizede magas színvonalon végzett szakmai munkájával, a tudományos életbe való kiemelkedő beágyazottságával, magas szintű tudományos munkájával, színvonalas kiállításával, konferenciáival és kiadványaival, kiemelkedő szolgáltatásaival”* – az Év Levéltári Kiadványa és az Év Levéltári Kiállítása díjak mellett – elnyerte a Magyar Levéltárosok Egyesülete által adományozott, az **Év Levéltára, 2021** megtisztelő díjat is.

2

2. FEJEZET

A Levéltár működésének jogi háttere

A Történeti Levéltár munkájának jogi alapjait továbbra is az elmúlt rendszer titkoszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára létrehozásáról szóló 2003. évi III. törvény, a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről elfogadott 1995. évi LXVI. törvény, a minősített adat védelméről rendelkező 2009. évi CLV. törvény, a 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról, a 2019. évi CVII. törvény a különleges jogállású szervekről és az általuk foglalkoztatottak jogállásáról, a közlevéltárak és nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről kiadott 27/2015. (V.27.) EMMI rendelet, valamint a Levéltár Szervezeti és Működési Szabályzata határozták meg.

A 2003. ÉVI III. TÖRVÉNY HATÁLYA KITERJED A KÖVETKEZŐ IRATOKRA ÉS ADATOKRA:

- a Belügyminisztérium volt III. Főcsoportfőnökségénél, ennek területi és helyi szerveinél, illetve elődeiknél (a Magyar Államrendőrség budapesti és vidéki főkapitányságának Politikai Rendészeti Osztályain és a Gazdasági Rendészeti Osztályok operatív csoportjaiban, a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztályánál, a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóságánál, az Államvédelmi Hatóságnál, 1953 és 1956 között a Belügyminisztérium államvédelmi feladatokat ellátó szervezeti egységeinél, a Belügyminisztérium Politikai Nyomozó Főosztályánál), a Belügyminisztérium Határőrség Felderítő Osztályánál, valamint a Honvédelmi Minisztérium volt Katonapolitikai Osztályán, a Katonapolitikai Csoportfőnökségén, a Katonai Elhárító Főcsoportfőnökségén, a IV. Főcsoportfőnökségén, a Magyar Néphadsereg Vezérkara 2. Csoportfőnökségén, a Belügyminisztérium volt Külügyi Osztályánál, a Nemzetközi Kapcsolatok Osztályánál, a Belbiztonsági Osztályánál, az Állambiztonsági Operatív Nyilvántartó Osztályánál keletkezett és irattári anyagukba tartozott iratok;
- az első bekezdésben fel nem sorolt, de a Belügyminisztérium volt III. Főcsoportfőnökségénél és elődeinél, a Honvédelmi Minisztérium volt Magyar Néphadsereg Vezérkara Felderítő Csoportfőnökségénél és elődeinél keletkezett és anyagukba tartozott iratok;
- a Belügyminisztérium Személyzeti Főosztályánál a Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökségének alkalmazottaival és a „titkos”, illetve a „szigorúan titkos” állományú munkatársaival kapcsolatban keletkezett és irattári anyagukba tartozott iratok;
- az egyes fontos, valamint közbizalmi és közvélemény-formáló tisztségeket betöltő személyeket ellenőrző bizottságnál keletkezett és irattári anyagukba tartozott iratok;
- az 1945. január 1. és 1960. április 1. között a magyar hatóságok határozata alapján

végrehajtott, zárt táborszerű fogva tartásra (internálás, kényszermunka), közbiztonsági őrizetre, kényszerlakhely kijelölésre (kitelepítés) vonatkozó iratokból a Belügyminisztériumban kialakított gyűjtemény;

- az egykori Belügyminisztériumban vagy más államigazgatási szervnél keletkezett, valamint a már más közlevéltárakban és nyilvános magánlevéltárakban őrzött államvédelmi, illetve állambiztonsági adatokat is tartalmazó iratok másolata;
- feltárja, nyilvántartja és gyűjti, illetve másolatban beszerzi a magyar vonatkozású külföldi állambiztonsági anyagot;
- a Levéltár a fent felsorolt dokumentumokon túl jogosult a nemzetbiztonsági szolgálatok iratainak átvételére és kezelésére is.

3. FEJEZET

Szakmai programok és eseménynapló

2021. január

A Levéltár munkatársai több alkalommal is szerepeltek a médiában. Krahulcsán Zsolt munkatársunk a decemberben megjelent *Pártállambiztonság* című könyvéről nyilatkozott a Kossuth Rádióban, valamint az M1 csatornán. Szekér Nóra a Levéltár történésze Földváryné Kiss Réka a NEB elnökének társaságában idézte fel Soós Géza pályafutását az M5 csatorna Magyar Hősök című podcastjában. Müller Rolf osztályvezető a múlt századi szobrok sorsáról mesélt az RTL Klub ismeretterjesztő műsorában.

2021. február 9.

Szőnyi Tamás kollégánk Kóbányai János fotókiállításán tartott virtuális tárlatvezetést.

2021. február 12.

Vörös Géza fősztályvezető – más történészek társaságában – Mindszenty József koncepciók peréről beszélt az M5 csatorna *Ez itt a kérdés* című műsorában.

2021. február 25.

A **kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapján** a Kossuth Rádió Napközben című műsorában Cseh Gergő Bendegúz főigazgató az **információs kárpótlás** lehetőségeiről, a hamarosan elérhető **e-kutatásról**, Papp István fősztályvezető pedig a kommunista diktatúra kialakulásáról beszélt.

Az emléknap alkalmából a bécsi székhelyű **Collegium Hungaricum** felkérésére Szekér Nóra történész a világvjárvány miatt online formában adta elő Kovács Béla letartóztatásának hátterét.

1947. február 25-én Kovács Béla kispártvezető politikust, a párt főtitkárát a kommunistákkal szembeni kiállása miatt a szovjet hatóságok letartóztatták, a Szovjetunióban hurcolták és bírósági ítélet nélkül húsz év kényszermunkára ítélték.

2021. március 3.

A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat új székhelyén tettek látogatást a Levéltár vezetői. A KNBSZ, a NEB és az ÁBTL képviselői megbeszélést tartottak az 1990 előtti iratok sorsáról és a feleket kölcsönösen érintő szakmai kérdésekről.

2021. március 6.

Magyarország Kormánya március 8-ai hatállyal koronavírus-járvány miatt a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló kormányrendeletében ismételten korlátozásokat vezetett be. A rendkívüli helyzetre tekintettel az ügyfelek és a kutatók személyes kiszolgálása ideiglenesen szünetelt, a kérelmeket csak elektronikus és postai úton fogadta a Levéltár, de az e-kutatáson keresztül továbbra is kiszolgáltuk a kutatókat. Ugyancsak ideiglenesen felfüggesztésre került valamennyi meghirdetett nyilvános levéltári program.

2021. április 26.

Megjelent Levéltárunk **tudományos folyóiratának** a *Betekintőnek* 2021/1. száma, amelynek tartalma:

- Köszöntő
- Cseh Gergő Bendegúz: Civil a pályán – Gyarmati György 70 éves
- Pál János: Ellenálló, alkalmazkodó, kiszolgáló? – Kiss Elek unitárius püspök egyházkormányzása az állambiztonsági források szemszögéből (1945–1971)
- Köbel Szilvia: „A múltban ezer év alatt nem hazudtak annyit, mint most 5 perc alatt” – Magyar református lelkészek hollandiai emigrációban az államszocializmus évtizedeiben II. rész
- Nagy Péter: A budapesti nyugatnémet kereskedelmi kirendeltség létrejötte
- Petrás Éva: „Békés együttélés helyett békés együttműködés” – Kerkai Jenő SJ ún. somogyi terve 1964-ből
- Hajnal Géza: „Nem találunk szavakat”
- Szőnyei Tamás: Esterházy szemüvege
- Papp István: Ami a homlokzat mögött rejtőzik

2021. április 28.

„Ez a sugárzás nem ismer határokat” - Dokumentumok a csernobili katasztrófa magyarországi következményeiről című kötet szerkesztői közül ketten, Cseh Gergő Bendegúz főigazgató és Katona Klára kollégánk részt vett a **csernobili katasztrófa 35. évfordulója** kapcsán tartott televíziós beszélgetésen az MTVA Ez itt a kérdés című műsorában.

2021. május 3.

A járványhelyzet enyhülésével a Levéltár ismét látogathatóvá vált személyesen is.

2021. május 27.

Budapest Főváros Levéltára és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára megállapodást írt alá **más levéltárakban őrzött** iratanyagok **online kutatásának lehetőségét** biztosító platform fejlesztése és üzemeltetése tárgyában.

2021. június 1.

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára és **Recsk Nagyközség Önkormányzata** közötti együttműködési megállapodás alapján 2020. július 1. és 2020. november 15. között ismét látogatható volt a Levéltár „Recsk – kényszermunkatáborok, 1950-1953” című kiállítása.

Az egykori munkatábor őreinek törzépületében berendezett, szakszerű tárlatvezetéssel kísért kiállítás korabeli levéltári dokumentumokon, fényképeken, tárgyi emlékeken, valamint interaktív számítógépes modellen keresztül mutatja be az internáló- és kényszermunkatáborok történetét és működését.

2021. június 10.

Bunford Zsolt nb. vezérőrnagy, az **Információs Hivatal** főigazgatója és Hajas Gábor nb. dandártábornok, főigazgató-helyettes látogatást tett a Levéltárban.

2021. június 30.

Az Információs Hivatal főigazgatójának felkérésére Cseh Gergő Bendegúz a Levéltár főigazgatója tartott előadást a polgári hírszerzés munkatársainak a „30 éve szabadon” emlékévk záró rendezvényén.

2021. július 8.

Megjelent a *Betekintő 2021/2.* száma, a negyedévenként megjelenő **folyóiratunk** tartalma:

- Papp István: Hiányzó szavak – Fehér Lajos televíziós és rádiós beszéde a csehszlovákiai invázióról
- Koós Levente: „A Népstadion jelentős részét elborította az égő papír” – Kollektív erőszak és futball Magyarországon 1956 előtt és után
- Vincze Xénia: „...az aktára Gerő elvtárs is azt írta, hogy lássa Rákosi elvtárs” – Görög internáltak Kistarcsán
- Cseh Gergő Bendegúz: Auf Wiedersehen, BStU! – Egy legendás intézmény hagyatéka
- Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk: A lengyel Nőtörténeti Kutatóközpont és a Nemzeti Emlékezet Intézetének levéltári anyagai
- Szécsényi András: Kiváltságos zsidók, 1944

2021. július 15.

Müller Rolf nyitotta meg a Hegyvidék Galériában az ÁBTL szerződéses munkatársa, Kovalovszky Dániel *Egy pokoli színjáték díszletei* c. **fotókiállítását**, amely a Levéltár támogatásával került megrendezésre.

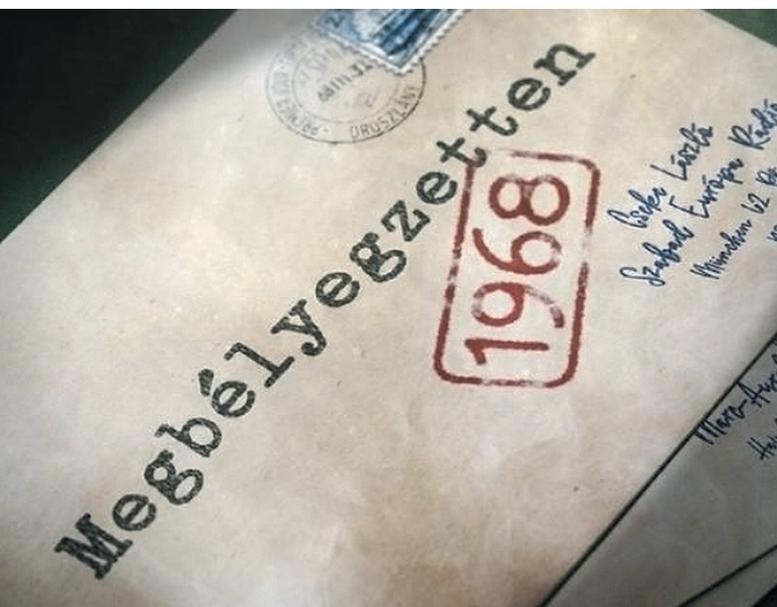
A szerző az 1945 és 1963 közötti időszak börtönvilágát mutatja be a helyszínekről és az áldozatokról készített fényképeken keresztül.

2021. augusztus 23.

A Károli Gáspár Református Egyetem **podcastjában** Müller Rolf, az ÁBTL osztályvezetője és Máthé Áron, a NEB elnökhelyettese cserélt eszmét az **1945 utáni politikai rendőrségről, az erőszak és az erőszakszervezetek viszonyáról.**

2021. szeptember 1.

Újra indult a Levéltár **DokuFilmklubja** a *Megbélyegzetten – 1968* című filmmel. A 2019-ben készült magyar dokumentumfilm vetítését követő beszélgetésen Varga Ágota, a film Balázs Béla-díjas rendezője és Maruszki Balázs forgatókönyvíró vett részt.

Kovács László, a film főhőse 1968-ban 14 éves lázadó kamaszként került szembe a kommunista hatalommal. Oroszlányi kamaszként fellelkesülve a prágai tavasz lelkületén, barátaival együtt levelet írtak a Szabad Európa Rádióknak, hogy támogatást (fegyvereket) kérjenek Magyarország felszabadításához. A levelet, amely inkább értelmezhető gyereksínynek mint valódi szervezkedésnek a belügyi szervek elfogták és a 14 éves fiút bíróság elé állították. Bírósági eljárás során László édesapja, aki párttag volt szigorú büntetést kért saját fiára. A 10 hónapra elítélt fiú élete szabadulása után sem került vissza a normális kerékvágásba, a kommunista gépezet a felnőtté válását és a felnőtt életét is megpróbálta tönkre tenni.

2021. szeptember 4.

A Jaffa Kiadó gondozásában **Takács Tibor** munkatársunk „*Botrányt akarunk! – Rágalmak a CPg és a magyar punkmozgalom ellen*” című könyvének könyvbemutatójára került sor a Levéltárban.

1983-ban Erdős Péter, a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat menedzsere és a magyar könnyűzene mindenható ura röpiratban szólalt fel a zenei életben jelentkező „szennyhullám” ellen. Csúsztatásokkal és hazugságokkal teli írása nem csupán az őt személyében támadó CPg együttest vette célba, de elítélően szólt az egész akkoriban jelentkező újhullámos és punk zenei irányzatokról is. ...De kik voltak valójában a punkok? Hogyan és mikor jelentek meg a magyar könnyűzenei életben? Milyen kép élt róluk a sajtóban? Mit gondolt róluk a párt ifjúsági szervezete vagy éppen az állambiztonság?

2021. szeptember 9.

Szekér Nóra báró Atzél Ede élete címmel tartotta meg előadását a Levéltár Történelmi Kávéház című programsorozatán. Cseh Gergő Bendegúz külön üdvözölte a vendégek közt megjelent Atzél Ede fiát és menyét, akik jelenlétükkel megtisztelték az eseményt. Az előadáshoz az érdeklődők online formában is csatlakozhattak.

Az előadás Atzél Ede a két világháború közötti erdélyi közélet fontos személyiségének életútját mutatta be. Atzél Erdélyben, majd a német megszállás után Magyarországon a fegyveres ellenállás fontos szervezője volt, 1944. szeptember végén Magyarország háborúból való kiugrásáról tárgyalt Moszkvában. A nyilas puccsot követően Budapest megmentésének érdekében felvette a kapcsolatot a Gödöllőn állomásozó szovjet parancsnoksággal. Ekkor azonban letartóztatták, nagy valószínűséggel egy szovjet internálótáborban halt meg.

2021. szeptember 16.

A budapesti kitelepítések 70. évfordulója emlékére *ELŰZÖTTEK ÉS BEFOGADÓK* címmel a Levéltár Mezőberény Város Önkormányzatával közösen rendezett konferenciát, ahol az ÁBTL részéről Cseh Gergő Bendegúz, Köbel Szilvia, Palasik Mária, Papp István és Szekér Nóra adott elő. A konferenciát *Megőrzött történeteink: 1951–1953* címmel megtartott kerekasztal-beszélgetés zárta. A beszélgetésben Erdész Ádám vezetésével Tassy-Becz Éva, Sobor Mária, Herczeg László és Kelety Gábor vett részt.

2021. szeptember 18-19.

A **Kulturális Örökség Napjai** rendezvénysorozaton a koronavírus-járvány miatt ismét rendhagyó körülmények között vártuk az érdeklődőket. Alkalmazkodva a vírushelyzet adta lehetőségekhez biztonsági intézkedésekkel fogadtuk a látogatókat a „Kulturális

örökségünk kívül – belül” című rendezvényen az érdeklődők az épületet és a Levéltár iratait bemutató programokon, *Biszu Béla életútja a legújabb kutatások tükrében* című előadáson, valamint *Alternatív könnyűzene irányzatok a Kádár-korszakban, avagy punk és állambiztonság* címen meghirdetett kerekasztal beszélgetésen vehettek részt. A programok mellett lehetőség volt állambiztonsági oktatófilmek megtekintésére is. Azokra is gondoltunk, akik nem szerettek volna személyesen részt venni programjainkon, számukra online tartalmakból – a Levéltárunkat és az épületünket bemutató kisfilmekből és virtuális kiállításokból – kínáltunk választékot. Erre az alkalomra három újabb **virtuális kiállítást** készítettünk, amelyeket a nagyközönség számára honlapunkon tettünk elérhetővé.

A barákok belseje - rekonstrukció, Tóth Eszter felvétele

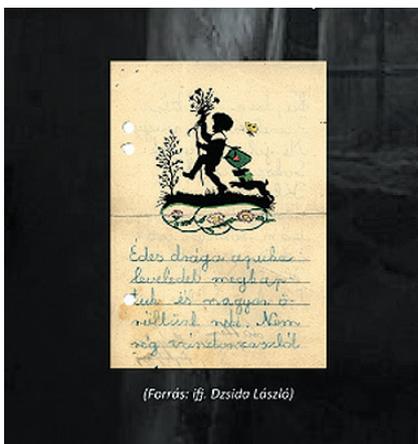
1951 telére lett kályhájuk is, bár a visszaemlékezők szerint inkább kifelé fűtött, mint befelé.

Kezdetben a barakkokhoz nem tartozott illemhely. Ekkor körülbelül azon a helyen, ahol később majd a tavakat kiásták, volt egy széles árok, amely fölé hosszú gerendát tettek, ez szolgált árnyékszékként.

Az árnyékszék - rekonstrukció, Tóth Eszter felvétele

↑ Részlet a *Recski Kényszermunkatábor 1950-1953* című virtuális kiállításból

(Forrás: ifj. Dzsida László)

← Egy dokumentum a *Bányászták a Rákosi-korszakból* című virtuális kiállításból

A *Remény napjai* című virtuális kiállítás egy képe →

2021. szeptember 22.

Müller Rolf a Levéltár osztályvezetője az M5 *Ez itt a kérdés* című műsorában az **ÁVH történetéről** beszélgetett Bank Barbárával és Ötvös Istvánnal, a NEB tagjaival.

2021. szeptember 24.

A Történeti Levéltár 2021-ben is részt vett a **Kutatók Éjszakája** rendezvénysorozaton. A program keretében az alábbi előadások hangzottak el:

- Cseh Gergő: E-kutatás a titkosszolgálati levéltárban
- Takács Tibor: A város, mint bűnügyi helyszín: állambiztonsági nyomozati fotók Nyíregyházáról
- Szőnyei Tamás: Koncert, plakát, jelentés. Újhullámos zenekarok az állambiztonsági iratok tükrében
- Raktárlátogatás az állambiztonsági levéltárban Szekér Nóra vezetésével
- Szécsényi András: Az oral history források szerepe a történeti kutatásban
- Kis Péter: Az üldözöttség személyes forrásai. Politikai repressziókra vonatkozó családi iratok átörökítése a 20. század második felében
- Papp István: Egy kondásból lett ügynök szervezési dossziéja

2021. szeptember 24-25.

A Magyar Levéltárosok Egyesülete által szervezett és Budapest Főváros Levéltár közreműködésével megrendezett **Levéltári Pikniken** az ÁBTL is részt vett. A pikniken felnőtt és gyerekprogramok, előadások, borkostoló és még számtalan színes program várta a nagyközönséget.

2021. október 6.

Dokufilmklubunkon *Az elvándorolt alma mater – a nagy utazás* című, 2004-ben készült dokumentumfilm első részét láthatták az érdeklődők. A vetítést követő beszélgetésen a film rendezője Novobáczky Sándor volt a vendégünk.

A Soproni Erdészeti és Faipari Egyetem történetének egy izgalmas és nem hétköznapi epizódja kapcsolódik 1956 eseményeihez. Több mint 200 diák, az egyetem dékánja, professzorok, tanársegédek, látva, hogy a forradalom elbukott, a kivándorlás mellett döntöttek, de ragaszkodtak ahhoz, hogy összetartó közösségként együtt próbálnak szerencsét valahol a nagyvilágban. A vancouveri Brit Kolumbia Egyetem (UBC) fogadta be őket. A film alkotói az 1956/57-ben Kanadába menekült soproni egyetemistákkal és a még élő tanáraikkal készített interjúk, valamint helyszíni riportok alapján idézik föl az akkori eseményeket és a szereplők további sorsát.

2021. október 7.

A Tiszazugi Földrajzi Múzeum rendezésében a *budapesti kitelepítések 70. évfordulójára* emlékező konferenciára került sor, amelyen több kollégánk is előadott:

- Cseh Gergő Bendegúz főigazgató (ÁBTL) Az 1951. évi kitelepítés iratai a Történeti Levéltárban
- Palasik Mária osztályvezető (ÁBTL) A budapesti kitelepítések politikai háttere és lebonyolítása
- Papp István főosztályvezető (ÁBTL) Falu-Budapest. A kitelepítés, mint különleges társadalomtörténeti pillanat
- Kis-Kapin Róbert levéltáros (ÁBTL) Kitelepítés-betelepítés. A fővárosból 1951-ben kiiltott családok elhelyezése vidéken
- Papp Izabella nyugalmazott levéltáros (MNL JNSZM Levéltára, Szolnok) Törvényen kívül – Budapesti kitelepítettek Jászboldogházán
- Béres Mária múzeumvezető (Tiszazugi Földrajzi Múzeum, Tiszaföldvár) „Kérem szépen miért vagyok itt?” Kitelepítettek és befogadók Tiszaföldváron
- Bojtos Gábor főlevéltáros (MNL JNSZM Levéltára, Szolnok) „Valamit kellene csinálni ezekkel a pestiekkel hogy visszáb húzódnak.”

2021. október 14.

Szécsényi András, a Levéltár munkatársa *Magyar zsidók Bergen-Belsenben (1944–1945)* címmel tartott előadást a **Történelmi Kávéház** programsorozatunkon. Szécsényi András az előadás előtt üdvözölte a bergen-belseni tábor egykori foglyai közül megjelenteket.

A lágerkomplexumba 1944 nyara és 1945 áprilisa között több időszakban és több lépcsőben mintegy 16 000 magyar foglyot, döntő többségükben zsidóságuk miatt üldözött nőket, gyermekeket és férfiakat deportáltak. Három transzport érkezett Budapestről, egy az ausztriai Straßhofból, számos egyéb szerelvény pedig Auschwitzból, valamint más lágerekből. Az előadás fő célja volt, hogy összefoglaló képet adjon a magyar fogolycsoportokról levéltári iratok és ego-dokumentumok alapján; áttekintse a beérkező magyar transzportok útvonalait, valamint a tábori élet mindennapjait.

2021. október 28.

A Kistarcsai Kulturális Egyesülettel közös rendezésben mutattuk be *Ruzsa Bence: Egy évszázad Kistarcsán*. Az internálótábor története című kötetét. A könyvet Marschal Adrienn, a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet tudományos munkatársa méltatta.

2021. november 2.

Megjelent a *Betekintő* című tudományos folyóiratunk 2021/3. száma, amelynek tartalma:

- Ignác Ádám–Jan Blüml: Populáris zenei kutatások az államszocialista Csehszlovákiában és Magyarországon. Trendek, intézmények, kapcsolatok
- Szőnyi Tamás: Zenei alvilág. Veszedelmes viszonyok az 1945 utáni Budapesten
- Takács Tibor: Punk's Not Dead – But the Chicken Is – Egy 1983-as punkkoncert olvasatai
- Söptei Imre: Kőszeg Város Fúvószenekara az 1950-es években
- Soós Viktor Attila: Tábortűz és beatmise. Adalékok a keresztény könnyűzene pártálami fogadtatásához
- Mártonffy Marcell Miklós: Puskaropogás – zenei aláfestéssel

2021. november 3.

A *Dokufilmklubunkon* a *Volt egyszer egy országgyűlés (1989)* című filmet vetítettük, amelyet követően a film szerkesztő riporterével, dr. Feledy Péterrel beszélgetett Szekér Nóra, a filmklub „háziasszonya”.

A Kádár-korszak utolsó parlamenti választására 1985-ben került sor. Ekkor először és utoljára az 1983-ban hozott új választójogi törvény alapján lehetett szavazni, a hatalom erőszaktól sem mentes kontrollja továbbra is névlegessé tette a választást. Az Országgyűlés összetételét a párthoz hű képviselők határozták meg. A parlament a szigorú pártfegyelem logikája szerint működött, ahol egyetlen ellenszavazat megrázó erővel bírt, és a házszabály szigorítását vonta maga után. A ciklus végére az Országgyűlés valódi viták fórumává vált, és a visszahívás intézményének köszönhetően ellenzéki képviselők nyertek mandátumot. A film korabeli képviselőkkel készült beszélgetésekben mutatja be, hogy milyen szerepet is játszott az intézmény.

2021. november 10.

1971 – *Egy tipikus kádári év?* címen rendezett **tudományos konferenciát** a Levéltár. A rendezvény **online formában** is követhető volt YouTube-csatornán keresztül, ahonnan az elhangzott előadások jelenleg is visszanezhetők.

1971

Egy tipikus kádári év?

Tudományos konferencia
2021. november 10.

A konferenciát Cseh Gergő Bendegúz, a Levéltár főigazgatója nyitotta meg, a következő előadások hangzottak el:

- Keller Márkus: A békásmegyeri lakótelep
- Majtényi György: A Vadászati Világkiállítás
- Szőnyi Tamás: „Miért kell mindent elviselnem” ... „micsoda egy ócska vidék” - A magyar rock 1971-ben: találkozások, tiltakozások, tárgyalások és távozások
- Novák Attila: „Csodarabbik útja?” Ortodox zsidó zarándoklatok (és állambiztonsági kontrolljuk) a Kádár-korban
- Vörös Géza: Regnumosok és sasfióké. Az utolsó egyházi perek éve az állambiztonsági iratok tükrében
- Szekér Nóra: Gábor Dénes és a magyar állambiztonság
- Bartha Eszter: Munkásábrázolás, munkássorsok a konszolidált Kádár-rendszerben
- Pap Milán: A szocialista demokrácia viszontagságai: az óbudai képviselőválasztás 1971-ben
- Ablonczy Bálint: Kallós Zoltán: Balladák könyve
- Bartha Ákos: „Háborúcsaba”. Egy békétlen emlékévként Békésben
- Papp István: A forradalom szemérmes vége

2021. november 11.

Kövér László házelnök nyitotta meg az interaktív elemekkel és emblematikus tárgyakkal gazdagított *Egy diktatúra hagyatéka – Állambiztonsági iratok és történetek* című **állandó kiállításunkat**, amely a politikai rendőrség 1945 és 1990 közötti működését konkrét történelmi eseményeken keresztül, az iratanyagot a középpontba helyezve mutatja be.

A kiállításon hat tematikus egységbe rendezve követhetjük nyomon az állambiztonsági munkát: a kontroll alatt tartott célcsoportot, vagyis a társadalmi ellenállás formáit, a titkos nyomozás eszközeit, az ügynökhálózatot, a titkos megfigyelési módszereket, az erőszak és a megtorlás módját és tereit, az erőszakszervezetet és vezetőit, a kiállítótér közepén pedig az állambiztonsági munka során keletkezett dossziékba lapozhatunk bele. Minden tematikus részt az egységhez szorosan kapcsolódó, az iratanyagból kiemelt vagy más módon a Levéltárba került tárgyak színesítenek.

A Levéltár munkatársai nem kizárólag kiállítóteret szerettek volna létrehozni, céljuk volt egy interaktív **közösségi tér** megalkotása is, amely egyszerre ad otthont kutatóinknak, ügyfeleinknek, valamint a hozzánk látogató, történelmünk ezen korszaka iránt érdeklődő látogatóknak.

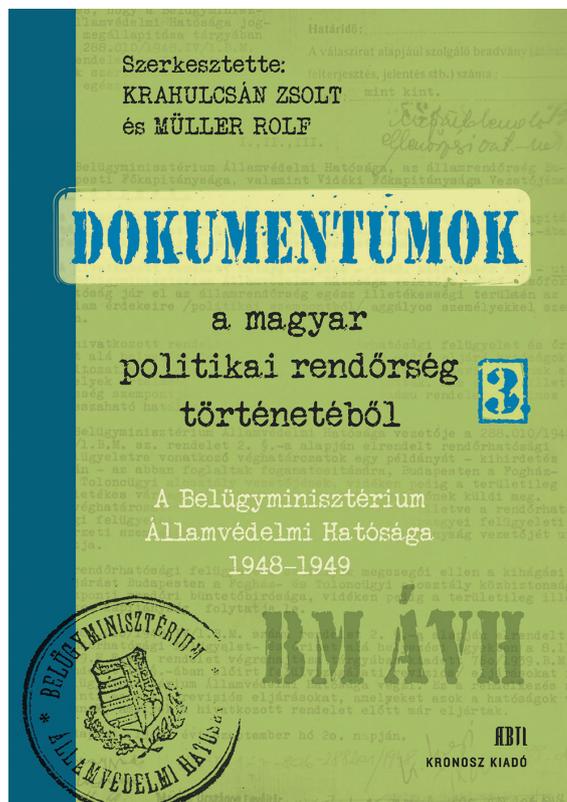
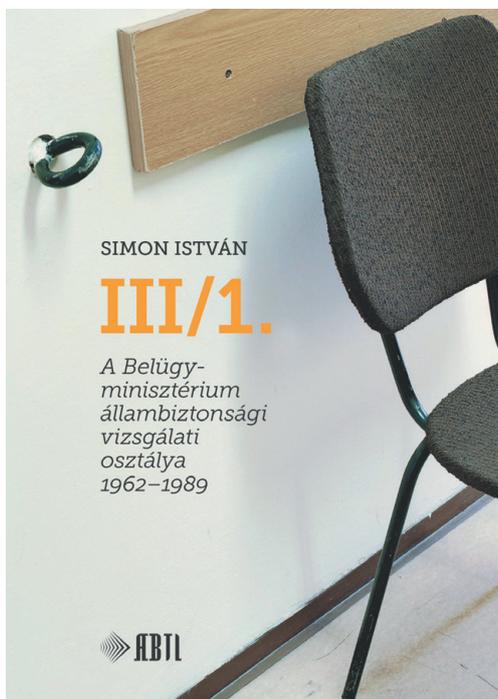
2021. november 11.

A **Történelmi Kávéház** novemberi programján Pál István, az ELTE Új- és Jelenkori Egyetemes Történelmi Tanszék adjunktusa adott elő. *Emberünk a BBC-nél. "Strasser Hilda" tündöklése és bukása* című előadását szintén lehetett követni online is.

2021. november 17.

Levéltárunk frissen megjelent kötetei közül két munkát mutattunk be.

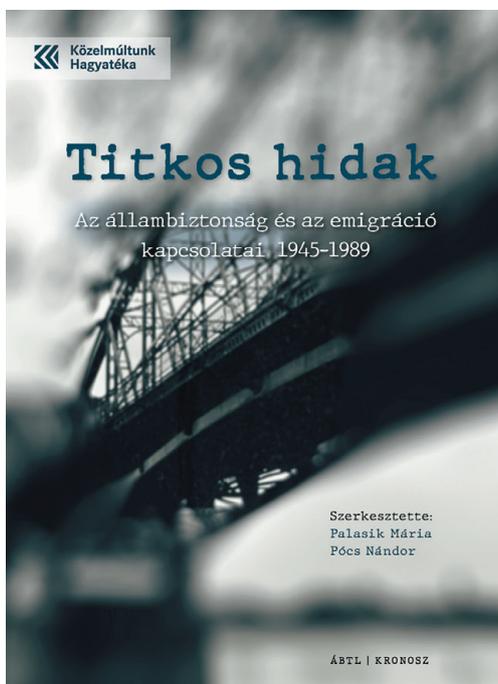
Az első kiadvány a **Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből** című forráskiadvány sorozat harmadik kötete, mely a *Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága 1948-1949* címet viseli. A művet Kraahulcsán Zsolt és Müller Rolf szerkesztette. A könyvet Ötvös István, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara Történeti Intézetének tanszékvezető egyetemi docense, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának tagja méltatta.

A második kötet az **Állambiztonsági Füzetek** sorozat első darabja, *Simon István: III/1. A Belügyminisztérium Állambiztonsági Vizsgálati Osztálya 1962-1989* című kismonográfiája. A könyvet Tabajdi Gábor, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Hivatalának tudományos kutatója mutatta be.

2021. december 10.

Az Levéltár és a Kronosz Kiadó közösen jelentet meg két újabb kötetét. Az egyik a **Közelmúltunk hagyatéka** kiadványsorozatunk újabb kötete *Titkos hidak - Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai 1945-1989* címen, amelyet Palasik Mária és Pócs Nándor a Levéltár történészei szerkesztettek.

A kötet címében szereplő titkos hidak, a diktatúra Magyarországa és a szabad világ között épült, hosszú időn át nem annyira az emberek önkéntes közeledését, mintsem azok egyszerűbb elérését, szemmel tartását, megfigyelését, könnyebb befolyásolását szolgálták. A kötetet nyitó, a magyar párt- és kormányzati szervek emigrációval kapcsolatos döntéseit áttekintő tanulmány után szinte az egész világot bejárjuk, térben és időben egyaránt.

Ugyancsak december 10-én jelent meg az ÁBTL és a Kronosz Kiadó kiadásában a *Miniszter a frontvonalban - Zsindely Ferenc naplója 1941. február 25. - 1946. március 9.* című kötet. Szerkesztette, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket Szekér Nóra írta.

Számos napló, visszaemlékezés jelent meg az előző évtizedekben a két világháború közötti időszakról. Zsindely Ferenc (jogász, író, államtitkár, miniszter) nemrégien előkerült naplója tovább gazdagítja a memoárirodalom táráját. A legfelsőbb körökben mozgó politikus, aki már csak hivatalánál fogva is miniszterelnökök bizalmasa volt, néhány héttel Teleki Pál halála előtt kezdte lejegyezni élményeit, utolsó bejegyzései pedig Bárdossy László népbírósi perére reflektálnak.

2021. december

December végén megjelent a **Levéltár folyóiratának** a *Betekintőnek 2021/ 4. száma*, amelynek tartalma:

- Gyarmati György: Búcsú Gálszécsy Andrástól

- Eörsi László: A Sziklai-legenda – Budakeszi, 1956
- Hajnal Géza: „a cégnek nem fáj úgy, mint nekünk” Betörési kísérletek a Nemzetőr szerkesztőségébe
- Lips Adrián: A „(be)tiltott” és az elbeszélhetetlen – Karády-nosztalgia az 1970-es, 80-as években
- Vincze Xénia: Görög családok Árkus, Borzas és Kónya zárt munkatáborai (1951–1953)
- Novák Attila: „...új tartózkodásihelye ugyancsak kényszertartózkodásihelynek tekintendő”
- Benedict Jenő kitelepítése 1951 nyarán
- Takács Tibor: Kiegészítés, avagy a punk(történelem) tényleg nem halt meg
- Főcze János: Egy élet a székely faluközösség szolgálatában – Imreh István életrajzáról
- Szekér Nóra: Kovács László története. Varga Ágota filmjéről – Megbélyegzetten – 1968.

4. FEJEZET

Személyzeti helyzet

A Levéltár személyügyi feladatait továbbra is a különleges jogállású szervekről szóló 2019. évi CVII. törvény (Küt) alapján végzi. A Történeti Levéltár 2021. évben jóváhagyott álláshely kerete 2020-hoz képest nem változott, 106 fő volt. A Történeti Levéltár személyi állományának 2021. évi mozgását alapvetően a nyugállományba helyezések, a jogviszony-megszűnések, valamint a kinevezések alakították. 2021-ben négy személy távozott az intézményből, (közülük ketten nyugállományba kerültek), a betöltetlen álláshelyek meghirdetésével együtt az év során hét új munkatárs kezdte meg a munkát a Levéltárban.

A koronavírus terjedésének megakadályozása érdekében intézményünk a nyilvános rendezvényeket részben felfüggesztette, később pedig regisztrációhoz kötötte, a szolgáltatásokat meghatározott időszakokban az online térbe helyezte át. A Levéltár vezetősége az intézmény folyamatos működtetése mellett is törekedett a munkatársak egészségének védelmére, ezért csökkentettük a munkaszobák zsúfoltságát és több munkakörben biztosítottuk az otthoni munkavégzés lehetőségét.

Munkatársaink közül 2021 folyamán ketten tettek sikeres közigazgatási alapvizsgát, ketten pedig közigazgatási szakvizsgát.

2021 júniusában a Levéltár 7 éves intézményfejlesztési keretének terhére két fő gyakornokot tudott foglalkoztatni iratelőkészítő munkára.

A tavalyi évben is fogadott a Levéltár szakmai gyakorlatra egy egyetemi hallgatót. A gyakornok ennek keretében megismerkedett az archívumban őrzött iratanyag tipológiájával, struktúrájával és forrásértékével, az intézmény feladataival, valamint az itt folyó levéltári és tudományos szakmai tevékenységgel.

5

5. FEJEZET

A iratkezelés közlevéltári felügyelete

A Levéltár illetékességi körének módosulásával járó feladatokat a jogszabályi keretek, a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény és annak 2020-ban történt módosításai, a közlevéltárak és a nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről szóló 27/2015 (V.27.) EMMI rendelet mellett, a közfeladatokat ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről szóló 335/2002. (XII.29.) Korm. rendelet, illetve az elektronikus formában tárolt iratok közlevéltári átvételének eljárásrendjéről és műszaki követelményeiről szóló 34/2016 (XI.30.) EMMI rendelet írják körül.

A KÖZLEVÉLTÁR SZERVNYILVÁNTARTÁSA

A Levéltár 2021-ben is naprakészen vezette az 2003. III. tv. 8. § (1) bekezdés alapján a szervekről és ezek iratkezeléséről a közlevéltárak és a nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről szóló 27/2015 (V.27.) EMMI rendeletben meghatározott adattartalommal a szervnyilvántartást, amit a jogszabálynak megfelelően a Magyar Nemzeti Levéltár részére is átadott.

AZ IRATKEZELÉS KÖZLEVÉLTÁRI ELLENŐRZÉSE

A 27/2015 (V.27.) EMMI rendelet értelmében a nem selejtezhető köziratok fennmaradásának biztosítása érdekében a közfeladatot ellátó szerv iratainak védelmét és iratkezelésének rendjét – az iratkezelési szabályzat alapján – az illetékes közlevéltár ellenőrzi. Személyes ellenőrzésre ebben az évben a koronavírus terjedése miatt nem került sor.

AZ IRATSELEJTEZÉS KÖZLEVÉLTÁRI ELLENŐRZÉSE

A Levéltár jogszabályi kötelezettségeinek eleget téve továbbra is elbírálta a hozzá illetékességből benyújtott, 1990 után keletkezett iratokra vonatkozó selejtezési jegyzőkönyveket. 2021-ben négy iratképző szerv 636 db iratsejtezési jegyzőkönyvét hagyta jóvá a Levéltár.

6. FEJEZET

A levéltári állomány gyarapodása – iratátadás, iratátvétel

2021-ben a Levéltár különböző jogcímenek 11 alkalommal vett át iratokat. Illetékességi körbe tartozó szervektől, illetékesség alapján négy alkalommal történt iratátadás, öt alkalommal magánszemély ajándékozott iratanyagot a Levéltárnak, egy esetben vásárlással került irathagyaték az intézménybe. Külföldi levéltárakban őrzött magyar vonatkozású másolatot egy esetben vásároltunk.

AZ IRATANYAG GYARAPODÁSA (IFM, MB)

Átadó szerv	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	ifm	ifm	ifm	MB	ifm	MB	ifm	MB	ifm	MB		
Alkotmányvédelmi Hivatal		1,45				1,20					1,68	
Igazságügyi Minisztérium			0,12	9932,80								
Információs Hivatal		13,56						3,00			49,24	
Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat	1,08					1,44					0,24	
Nemzetbiztonsági Szakszolgálat			0,04									
Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság						472,31	28,50					
CNSAS				198712,52		114 838,02		155 685,79			101 706,03	
Magánszemély	0,13	0,03	1,18		2,29	8 681,32	0,18	353,10	1,74			
Összesen	1,21	15,04	1,34	208645,32	477,24	123547,84	3,18	156038,89	52,90	101 706,03		

- **Illetékességből** összesen 51,28 ifm **köziratot** vettünk át:
 - az Alkotmányvédelmi Hivatal 13 kisdobozt és 1 csomagot adott át, összesen 1,68 iratfolyóméter terjedelemben;
 - az Információs Hivataltól 410 kisdobozt és 1 db borítékot vettünk át, összesen 49,24 iratfolyóméter terjedelemben, az átadott 1953-1990 (1991) évkörű iratanyag különböző dossziékat és Bogye János kitüntetési igazolványait, emléklapjait tartalmazta;

- a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat 2 kisdoboz (0,24 ifm) mennyiségű iratot adott át, amely az MNVK 2. Csoportfőnökség működése során, 1963-1987 között keletkezett;
 - a 2003. évi III. tv. 11. § (5) bekezdése alapján 1 doboznyi (0,12 ifm) közirat került a Levéltár birtokába.
- A **romániai Szekuritáté** Irattárait Vizsgáló Országos Tanácstól (Consiliul Național Pentru Studierea Arhivelor Securității /CNSAS) digitális formában 322 dossziéről (95 165 oldalról) 101 706,03 MB terjedelmű, **magyar vonatkozású állambiztonsági iratmásolatot** vettünk át 2021-ben.
 - A fentiekben leírtakon túl a **gyűjtőterületi munka** során magánszemélyektől összesen 1,62 ifm **magániratot**, 2 darab VHS kazettát és 1 darab DVD-t vettünk át.

2021-BEN A LEVÉLTÁR ÁLLOMÁNYA 52,90 IFM IRATTAL, 101 706,03 MB DIGITÁLIS IRATMÁSOLATTAL, KÉT DARAB VHS-KEZETTÁVAL, VALAMINT EGY DARAB DVD LEMEZSEL GYARAPODOTT.

- Oral History programunk keretében az életinterjúk készítését a koronavírus-betegség széles körű terjedése háttérbe szorította, ezért 2021-ben egy interjú készült el véglegesen, emellett több, folyamatban lévő interjú véglegesítése áthúzódott a 2022. évre.
- Mindezekon túl Dunavölgyi István a Levéltárnak ajándékozott egy darab 1956-os nemzeti zászlót és a hozzá tartozó iratot, valamint Vác Város Levéltárának közreműködésével a Levéltárba került egy darab FITE 16 félautomata vetítógép, illetve egy darab RFT cég által gyártott, fadobozos géptáviró készülék a hozzá tartozó hívó-adóval.

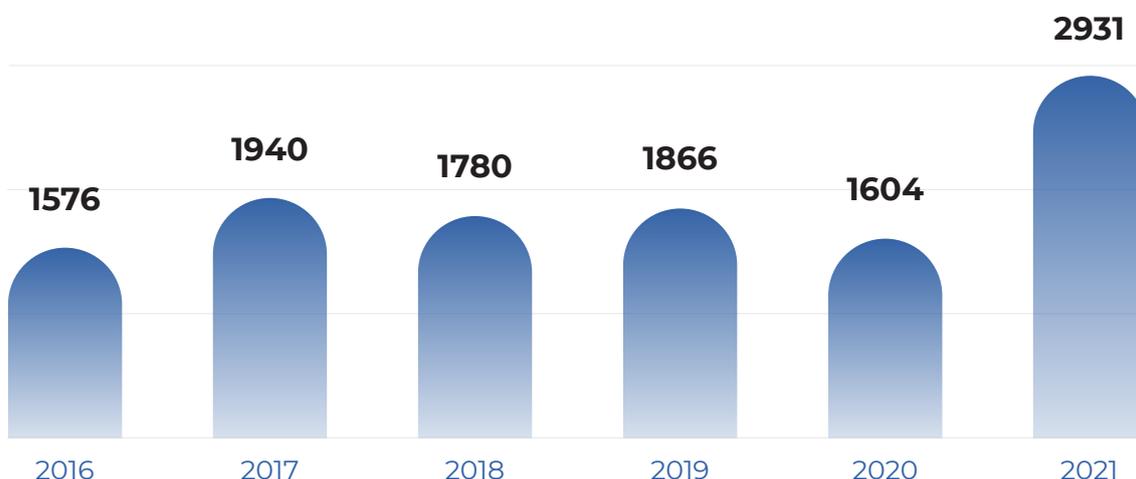

7. FEJEZET

Állampolgári ügyek intézése

2021-ben az állampolgári megkeresések száma – a gyakoribb médiaszerepléseknek, az állandó kiállítás megnyitásának, illetve az ellenzéki előválasztással kapcsolatos megkereséseknek köszönhetően – a 2020-as esztendőhöz képest jelentős mértékben emelkedett. 2021-ben az új megkeresések száma 2 931 volt. Az új megkereséseken felül 547 megismételt kutatást regisztráltunk, így az elmúlt év során 3 478 esetben indítottunk el kutatást az információs kárpótlással kapcsolatban.

BEÉRKEZETT ÚJ KÉRELMEK SZÁMA

Az új megkeresések száma az előző évhez képest közel duplájára nőtt, 2021-ben havonta átlagban közel 250 új kérelmet rögzítettünk. Kiugró statisztikai adat az év első negyedévében volt, amikor a megkeresések száma a havi átlag kétszerese volt. Az intézmény megalakulása óta 2021. december végéig 60 636 alkalommal összesen 49 193 személyre vonatkozóan kértek adatokat a Levéltártól.

2021-ben 273 érdeklődő személynek adtunk írásban tájékoztatást a kérelem benyújtásának módjáról. Hivatalos szervek kérelmeire tíz esetben regisztráltunk megkeresést.

A 2003. évi III. törvény 5.§ (6) bekezdése szerinti, vagyis közszereplő személy hálózati tevékenységének megismerésére egy állampolgár sem adott be kérelmet.

Levéltárunkba évek óta lehetséges online formában is eljuttatni az állampolgári kérelmeket, 2021-ben, ha nem is mindvégig személyesen, de folyamatosan lehetőség volt arra, hogy az ügyfelek kapcsolatot tartsanak velünk. Az elmúlt évben a betekintési kérelmek 92%-a online érkezett, vagyis tovább növekedett az interneten keresztül ér-

kező megkeresések aránya. Az elmúlt évben 1 802 fő saját személyére és 1 413 állampolgár elhunyt hozzátartozójára ebben a formában juttatta el a betekintési kérelmet Levéltárunkhoz.

AZ ÖSSZES BEJÖVŐ KÉRELEM

2021-ben 52 alkalommal több szakaszra kellett bontanunk a kutatómunkát, mivel ezekben az esetekben olyan nagy mennyiségű iratanyagot találtunk, melyet célszerű volt több részletben előkészíteni és átadni a kérelmezőknek.

A tavalyi év során nem csak a megkeresések száma növekedett, hanem az elintéztett akták száma is: 2021-ben 3 277 ügyiratot sikerült lezárni. Ezek közül 2 455 nemleges eredménnyel zárult, 822 keresés volt sikeres, vagyis minden harmadik kérésre pozitív választ tudtunk adni.

Az előző évhez képest emelkedett a megismételt kutatási kérelmek száma is: 2021-ben 162 esetben tudtunk iratanyagot átadni olyan kérelmezőknek, akik számára újabb kutatást végeztünk, ezen ügyiratokra 9 463 oldal fénymásolatot készítettünk elő és adtuk át.

2021-ben az átadott iratanyag megismerése után két állampolgár élt a 2003. III. törvény 6. § (1) bekezdése szerinti zároltatási jogával, két ügyfél adott be a 2003. III. törvény 6. § (3) bekezdése szerinti helyesbítési kérelmet.

A járvánnyal kapcsolatos intézkedések és maga a járvány hatása az előkészített és kiadott fénymásolatok számában is érződött: a kutatások eredményeként 42 804 lap fénymásolatot készítettünk elő, ebből 38 362 lapot tudtunk átadni, illetve postázni a kérelmezőknek. (A különbség a kiadáshoz szükséges okmányok bemutatásának hiánya miatt alakult ki.)

Az intézmény 1997-től összesen már több mint egymillió (pontosan 1 021 171) lap másolattal szolgálta az egyéni információs kárpótlást.

Állampolgárok kérelmére 452 megkereséshez 838 hálózati személy azonosítását végeztük el, ebből 82 személy maga, vagy hozzátartozója is hálózati személy volt. 510

esetben – az azonosítandó fedőnevek több mint 60 %-ánál – sikeres volt a fedőnevek beazonosítása, ezzel kapcsolatban összesen 1 617 oldal másolatot tudtunk kiadni az állampolgárok részére.

A KIADOTT IRATMÁSOLATOK SZÁMA

A BEÉRKEZETT KÉRELMEK ÉS AZ IRATTÁROZOTT ÜGYIRATOK SZÁMA

A járványhelyzet ellenére – habár biztosítottuk az ügyfelek postai úton történő kiszolgálását is – a kérelmet beadók 60%-a inkább személyesen kívánta átvenni a számára előkészített iratanyagot.

80

8. FEJEZET

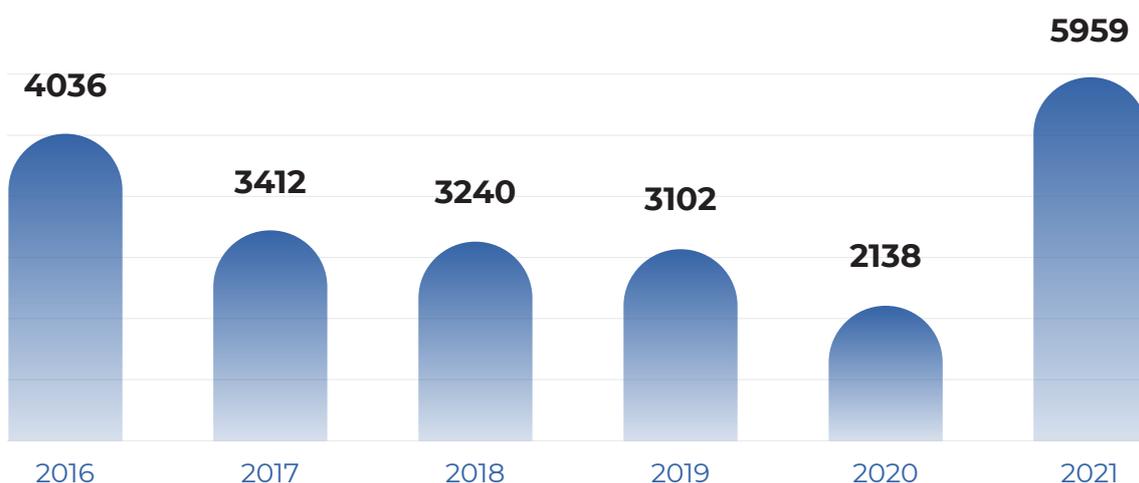
Kutatószolgálat

Az egyéni információs kárpótlás mellett a Levéltár másik meghatározó tevékenysége a kutatók kiszolgálása, a kutatószolgálat működtetése. A Történeti Levéltár kutatószolgálatán 2003 és 2021 között 2 096 kutató regisztráltatta magát, ők összesen 3 513 kutatási témában jelezték kutatási szándékukat. 2021-ben 201 kutatással kapcsolatos kérelem érkezett, ebből 144 új kérelem volt, 13 esetben egy korábbi kutatás tematikus vagy időbeni kiterjesztésére, a többi pedig korábban megkezdett kutatások folytatására vonatkozott.

A Levéltár elektronikus nyilvántartása szerint 2021-ben ténylegesen 304 külső és 18 belső kutató látogatta meg a kutatótermünket, illetve kereste fel a tavalyi év végén megnyílt online kutatótermünket, tehát összesen 322 kutatót szolgáltunk ki az elmúlt évben. Az összes kutatónk közül 198-an jelentek meg személyesen a kutatótermünkben, 228-an keresték fel az e-kutatási felületet, sokan pedig mindkét kutatási lehetőséggel éltek.

2021-ben két külföldi kutató járt az intézményünkben, mindketten az Európai Unióból (Németország, Szlovákia) érkeztek. A tavalyi évben összesen hat magánkutató érdeklődött a Levéltárban őrzött iratok iránt. Kutatási kérelmet ebben az évben sem utasított el a Levéltár főigazgatója.

KUTATÁSI ESETEK SZÁMA

Közismert tény, hogy Levéltárunk őriz Magyarország egyik legjobban kutatott iratanyagát, épp ezért hét éves stratégiánkban kiemelt feladatként kezeljük a kutatási szolgáltatások bővítését is. Cél, hogy minél színvonalasabban szolgálhassuk ki a Levél-

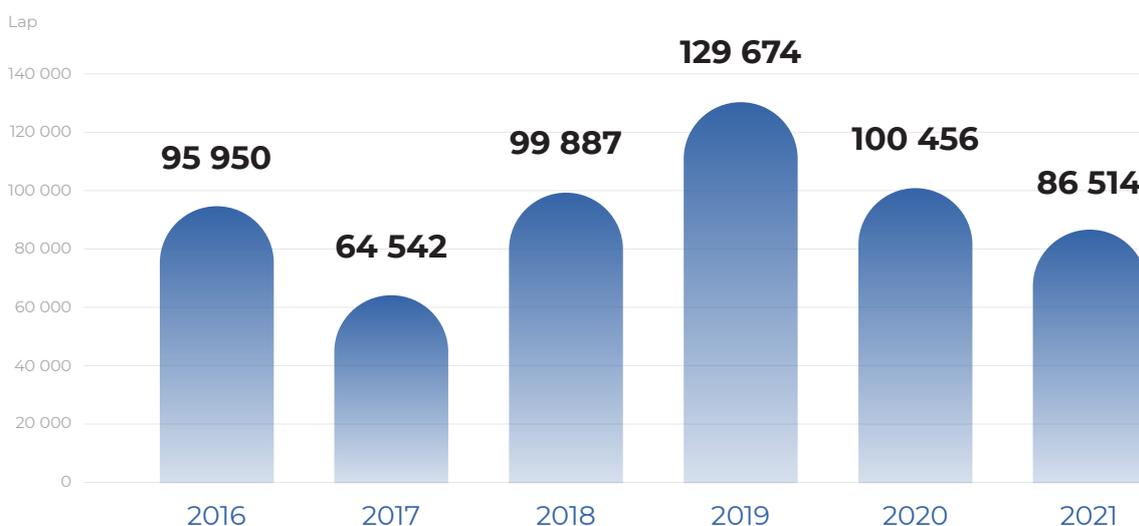
tárat felkereső kutatókat, akár személyes, akár online formában. Mindezek figyelembevételével és a romló járványügyi helyzetre való tekintettel 2020. december 14-én, az országban elsőként bevezettük az **online kutatás** lehetőségét. Az új informatikai fejlesztésnek köszönhetően a kutatók számára elérhetővé vált az általuk kikért digitalizált iratanyagnak a Levéltár falain kívül történő kutatása, vagyis a dokumentumok hely- és időkorlát nélküli elérése.

Az előző évekhez képest a tudományos kutatások kapcsán megállapítható, hogy jelentősen növekedett a **kutatási esetek** száma, hiszen a 2020-as 2138-ról 2021-ben 5959-re nőtt ez a szám, ami az előző évhez képest több mint két és félszeres növekedést jelent. A kutatási esetek számának ilyen nagyságrendű növekedése egyértelműen az e-kutatás sikerének tudható be, mivel az 5959 esetszámból 4938 esetben az e-kutatás abtl.hu weboldalunkon keresztül a digitalizált iratanyagot kutatták. A kutatótermünkben személyesen megjelenő kutatók száma tovább csökkent, ami elsősorban az e-kutatás sikerével, illetve kisebb részben a kutatóterem tavaszi bezárásával és az azt követő korlátozott létszámú és regisztrációhoz kötött kutatási lehetőséggel magyarázható.

2021-ben 86 514 lap fénymásolatot és 360 digitalizált fotót adtunk ki a kutatóknak. A járványügyi helyzetre való tekintettel 3 kutatónak írásos kérelmére postai úton küldtük meg az elkészült fénymásolatokat. A fénymásolatok közül 1 272 lap anonimizált volt és 85 242 lapot nem kellett anonimizálni, tehát a kiadott iratok kevesebb mint 1%-ában kellett bizonyos, a jogszabályok által meghatározott esetekben személyes adatokat letakarni.

A bevezetett online kutatásnak köszönhetően a fénymásolatok száma ugyan csökkent és várhatóan ez a tendencia nem fog megváltozni, az iratanyag térben és időben történő elérhetőségének bővítésével azonban a Levéltár közelebb került stratégiai céljához, az iratanyag széleskörű hozzáféréseinek biztosításához.

KUTATÓI FÉNYMÁSOLATOK SZÁMA (LAP)

A Kutatást Előkészítő Osztály munkatársai összesen 4 711 dossziét, valamint 5 306 lapnyi nem dosszié típusú, szálas iratot adtak ki a kutatóknak. (2020-ban ezek az adatok a következők voltak: 4 695 dosszié, 17 713 lap.)

2021-ben a Levéltárban található hálózati iratokra vonatkozóan 170 kutatói kérésre 275 személynév, illetve 447 fedőnév alapján, összesen 722 esetben folytattunk kutatást, amelyből 183 esetben (vagyis 25%-ban) találtunk adatot. A kutatók kérésére ebben a témakörben 670 oldal fénymásolatot adtunk ki. (Ez a szám 2020-ban 1 504 oldal volt.) Az elmúlt évekhez képest a kutatók érdeklődése folyamatosan csökkent a hálózati személyek megismerése iránt (2020-ban 1 146 esetben folytattunk ilyen kutatást), a kutatói érdeklődés iránya is maradt, vagyis jóval kisebb az érdeklődés egy természetes személy esetleges hálózati múltjának kiderítése, mint a kutatás során az iratanyagból megismert fedőnév mögötti személy azonosítása iránt.

©

9. FEJEZET

A levéltári feldolgozó munka, állományvédelem, digitalizálás, informatika

A levéltárak, így a Történeti Levéltár számára is kiemelt feladat a kezelésében lévő iratanyagok **nyilvántartása**, megőrzésének elősegítése, mind alaposabb **feldolgozása**, az iratanyag **rendezése**, valamint a levéltári iratanyag használatát megkönnyítő **segédletek** (nyilvántartások, adatbázisok) készítése. Ezen egymásra épülő feladategyüttes kapcsán az alábbiakat érdemes külön is kiemelni.

A Levéltár az 1995. évi LVI. törvény 13. § c) pontja és a 27/2015. EMMI rendelet 4.§ (3). bekezdése alapján naprakészen vezette a fondtörzskönyvet, az elvégzett belső levéltári munkáknak megfelelően aktualizálta a fonddossziékat, az iratgyarapodásokat a jogszabályoknak megfelelően a gyarapodási naplóban rögzítette. A fenti jogszabályok alapján megküldte a Magyar Nemzeti Levéltárnak a törzskönyvi nyilvántartást és a gyarapodásról szóló jelentést, valamint a kulturális statisztikai rendszer (Kultstat.) webes adatkitöltő felületére feltöltötte az OSAP kormányrendeletben előírt kötelező kulturális statisztikai adatokat.

A LEVÉLTÁRI FELDOLGOZÓ MUNKA

RENDEZÉSEK

2021-ben a rendezések elsősorban az év folyamán történt iratátvételekhez kapcsolódóan történtek, illetve folytattuk a vizsgálati dossziéknak az előző évben elkezdett ellenőrző rendezését és az ehhez kapcsolódó raktári nyilvántartás készítését. Az év egyik kiemelt feladata volt a Levéltár őrzésében lévő BM oktatófilmek feltárása a Magyar Nemzeti Filmarchívum által kölcsönzött filmlejátszó berendezéssel, hogy azokat pályázati források segítségével digitalizáltathassuk, tudományosan feltárhassuk, kutathatóvá tegyük. Célunk, hogy a filmek a hazai felső- és középfokú oktatásban segédanyagként szolgálhassanak, illetve azokat a Levéltár saját közművelődési szolgáltatásai keretében a nyitott programjain vagy a konkrét tematikájú tudományos ismeretterjesztő rendezvényein a közelmúlt iránt érdeklődő közönség elé tárhassa.

- **Alapszintű rendezésre** került sor az Alkotmányvédelmi Hivaltól és az Információs Hivaltól 2021-ben átvett 423 kisdoboz, 7 kötet és 1 mappa (50,92 iratfolyóméternyi) iratanyag esetében, valamint alapszinten kellett rendezni a romániai Szekuritáté Iratárait Vizsgáló Országos Tanácstól (CNSAS) digitális másolatban átvett iratanyag kapcsán, összesen 322 dosszié 101 706,03 MB terjedelmű digitális iratot.

- **Középszinten rendeztük** az újonnan Levéltárba került 423 doboz, 7 kötet, 1 mappa (50,92 ifm) mennyiségű iratanyagot, köztük Bt-, Mt-, K-dossziékat, Operatív és Rezi-dentúra dossziékat.
- **Darabszinten** összesen 0,21 ifm mennyiségű anyagot rendeztünk, többségében magánszemélyektől átvett iratanyagot.
- Ezenfelül 2021-ben is folytattuk a Vizsgálati dossziék ellenőrző rendezését, összesen 2 017 kisdoboz, (242,04 ifm) mennyiségű, 16 871 darab dosszié ellenőrző rendezésére került sor.

HAGYOMÁNYOS SEGÉDLETEK KÉSZÍTÉSE, ADATBÁZISOK ÉPÍTÉSE

- A rendezésekkel párhuzamosan a 27/2015. (V.27.) EMMI rendeletben meghatározottak alapján **raktári nyilvántartások** is készültek, melyeket a kutatóteremben és az adatvédelmi szabályokat figyelembe véve a honlapunkon is elérhetővé tettünk. 2021-ben összesen 273,71 ifm iratról, (2 280 és fél kisdoboz, 3 kötet, 2 mappa) készítettünk valamilyen szintű raktári nyilvántartást.
- A Levéltár **központi adatbázisa** (ABTLInfo) egyszerre szolgál levéltári segédletként, ügyfél- és kutatószolgálati nyilvántartásként és az előkészítő munkálatokat támogató, munkafolyamat-követő számítógépes programként. 2021-ben a korábbi évek kialakult gyakorlatának megfelelően a Levéltár munkatársai folytatták az iratokban szereplő személyek legfontosabb adatainak számítógépes rögzítését, valamint az iratokra vonatkozó információk pontosítását. Az adatbázisban 31 971 esetben rögzítettünk új neveket, 9 258 esetben pedig módosítottuk a korábban bevitt személyek adatait, együttesen tehát 41 229 esetben történt névmódosítás. 7 979 esetben rögzítettünk új dosszié/ügyirat szintű rekordot és 28 020 esetben módosítottunk a dossziék, ügyiratok adatait. Ennyivel nőtt tehát a találati valószínűség is a keresések során. 2021. december 31-én 238 709 dosszié/ügyirat/tétel, valamint 996 425 személy adatai szerepeltek az adatbázisban (ugyanezen adatok a tavalyi év végén: 233 266 dosszié/ügyirat és 979 802 személy).
- Továbbra is kiemelt feladat a Levéltár **saját honlapjainak** és **online adatbázisainak** így a www.abtl.hu, a www.munkataborok.hu, a www.abparancsok.hu, a www.betekinto.hu, a www.csernobil-archivum.hu, a www.tuntetes-archivum.hu, a www.jeltele-nul.hu, a Fond-és Állagjegyzék – Raktári nyilvántartások, az ÁBTLInfo, a Fotóadatbázis, az Archontológia, tartalmainak frissítése, az adatbázisok tartalmi fejlesztése. Az érdeklődés továbbra is jelentős az oldalak iránt: a Levéltár hivatalos oldalát az év során 109 397 alkalommal keresték fel, a Betekintőt 8 074-en (27 255 oldalmegettekintés), az Archontológia adatbázisnak az oldal-leöltése 128 845. A Tüntetés archívumot 2 809-an (8 935 oldalmegettekintés), a Fotóadatbázist 3 744-en, az Állambiztonsági parancsokat 12 270-en (21 569 oldalmegettekintés), a Munkatáborokat 2 809-en (8 935 oldalmegettekintés), a Csernobil archívumot pedig 4 477-en (7 164 oldalmegettekintés) látogatták meg. A központi levéltári adatbázis, az ÁBTLInfo kutatók számára elérhető változata esetén az oldalletöltése száma 28 291, a munkafolyamatok száma 5 650 volt.
- 2021-ben is folytattuk az egykori politikai rendőrség működésével, szervezeti felépítésével kapcsolatos **normák** (parancsok, utasítások, ügyrendek stb.) közzétételére létrehozott, a Levéltár honlapjáról is elérhető nyilvános adatbázis ([40](http://www.ab-

</div>
<div data-bbox=)

RECSK 3D

A recski kényszermunkatábor bemutatása 3D-s multimédiás alkalmazás segítségével...

parancsok.hu) építését. 2021 folyamán az 1945-1957 közötti időszak feldolgozásával folytattuk az adatbázis építését. Ennek keretében 837 parancs karakterfelismerése és 288 parancs adatbázisba való feltöltése történt meg. A bárki számára hozzáférhető adatbázisban így már jelenleg (54 916 oldal) 4 843 különböző állambiztonsági parancs, norma, utasítás, szabályzat érhető el szöveges és kereshető formában. A folyamatosan épülő adatbázist 2021-ben 12 270 felhasználó kereste fel.

- Az év során folytatódott az **állambiztonsági vezetők** adatai és pályaképük pontosítása az egyik legnépszerűbb interneten keresztül is elérhető nyilvános adatbázisunkban, az állambiztonsági archontológiában.
- Az iratokban található fényképanyag rendkívüli történeti értéke mellett kutatói szempontból és a széles nagyközönség körében is igen népszerű. 2021. évben a Levéltár adatbázisában összesen 1 734 fénykép leírását készítettük el. A nyilvánosan is elérhető **fotóadatbázisunkban** jelenleg 6 864 darab fénykép érhető el.
- A **„Jeltelenül elföldelve”** címmel 2020-ban létre hozott honlap/adatbázis tartalmi feltöltését 2021-ben is folytattuk az 1945-1967 közötti időszakban politikai megtorlások következtében meghalt személyekre és a velük kapcsolatos büntető eljárásokra vonatkozóan összegyűjtött adatok feltöltésével. Az oldalon jelenleg 157 politikai megtorlások következtében meghalt személy, 102 büntetőper és az ezekben a perekben szereplő 657 elítélt személy adatai olvashatóak.
- A Levéltár 2021-ben is nagy hangsúlyt fektetett a más hazai kutatóhelyekkel, illetve levéltárakkal elkezdett **együttműködések** alapján végzett kutatásokra. A Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar Társadalom- és Kommunikáció-tudományi Intézete, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 2019. szeptember 4-én együttműködési megállapodást kötött, amely szerint a három intézmény közösen feltárja, elemzi és feldolgozza a Levéltárban őrzött **1957 és 1989 között keletkezett hálózati statisztikai íveken** szereplő adatokat. 2021-ben a dupla adatfelvételi módszerrel 509 statisztikai adatlap került feldolgozás-

ra. Az informátor-titkos megbízott táblázat esetében 358 adatlap rögzítése készült el egyszeri adatbevitellel.

ÁLLOMÁNYVÉDELEM

A Történeti Levéltár a hazai közgyűjtemények közül elsőként, már 2009-től működ-teti **tömeges iratsavtalanítás** elvégzésére alkalmas műhelyét és az e köré szerveződő **komplex állományvédelmi programját**, mely az utóbbi évek során már nem csak saját iratanyagának, hanem más hazai közgyűjtemények állományvédelmét is segíti. A Levéltár restauráló műhelyében 2021-ben külső megrendeléssel együtt mindösszesen 51 858 pagina iratanyag savtalanítására és restaurálására került sor. A savtalanítás előtt az iratanyagot digitalizáltuk, portalanítottuk, a fémekeket és a ragasztókat eltávolítottuk, a szakadásokat rögzítettük, az íróintákat fixáltuk. A nedves kezelések során megtörtént az iratok savtalanítása-pufferolása, préselése, vasalása, javítása, hiányzó papír pótlása, szakadások ragasztása, savmentes mappákba való helyezése.

Ennek a folyamatnak a keretében 4 557 dossziét készítettünk elő savtalanítására, amelyből 41 498 pagina savtalanítására és restaurálására került sor.

A Levéltár állományvédelmi műhelye idén is megbízást kapott külső intézmény iratanyagának restaurálására és savtalanítására a Semmelweis Egyetem Központi Levéltár részéről, számukra ebben a formában összesen 10 360 pagina iratanyag savtalanítását és tisztítását végeztük el.

Állományvédelmi okokból az iratoktól több éve különválasztjuk a különböző tárgyi és egyéb mellékleteket. A dossziékból az elmúlt évben kiemelésre került 1 tekercs filmnegatív, 2 777 filmnegatív kocka, 67 darab fénykép, 7 darab tárgy és 15 darab egyéb (plakát, kisnyomtatvány, illetve kézirat jellegű) irat.

Az év folyamán 23 darab könyv kötésére és 38 darab 1956-os Irodalmi Újság fertőtlenítésére került sor.

DIGITALIZÁLÁS

A Történeti Levéltárnak egyszerre kell biztosítania a meglévő adatok hosszú távú megőrzését és lehetővé tenni az adatok minél korszerűbb és egyszerűbb hozzáférhetőségét. Az intézmény kezdetektől fogva nagy figyelmet fordított az iratok állományvédelmére, az új hétéves intézményfejlesztési stratégia pedig az e-kutatás és e-ügyintézés bevezetése kapcsán a digitalizálás további felgyorsításának követelményét is megfogalmazta.

- 2021-ben is folytatódott az eredeti anyagok kímélését is szolgáló digitalizálási és digitális kutatás-előkészítési munka, ennek eredményeként 2021-ben összesen 2 070 dosszié digitális kutatói példányra készült el.
- Az év során összesen 597 160 oldal papíralapú iratot, 4 064 db fotót digitalizáltunk, ezen felül a nemrégiben beszerzett, korszerű mikrofilmszkenner folyamatos kihasználásával 161 658 darab mikrofilmkockát (újra)szkenneltünk, 787 604 oldalt töltöttünk be a Levéltár adatbázisába. (Az ismételt szkennelésre elsősorban azért került sor, mert a technikai fejlődés lehetővé tette a jobb minőségű felvételek készítését.) A Levéltár központi adatbázisán keresztül így 2021. december 31-én már **5 568 421 oldalnyi digitális iratmáskolat** állt rendelkezésre.

A KÖZPONTI ADATBÁZISBA BETÖLTÖTT DIGITALIZÁLT OLDALAK SZÁMA (OLDAL/ÉV)

INFORMATIKA

A Levéltár informatikusai 2021-ben is ellátták a napi működéshez szükséges informatikai rendszerek felügyeletét, elvégezték az ezzel kapcsolatos fejlesztéseket és a 7 éves intézményfejlesztési projekt kapcsán felmerült számítástechnikai feladatokat az alábbiak szerint:

- a 2020 decemberében bevezetett elektronikus kutatóterem (e-kutatás) szolgáltatásainak fejlesztése, működtetése és karbantartása;
- a belső levéltári munkát támogató rendszerek (hálózati, savtalanító, fénymásoló-nyilvántartó ÁBTLInfo stb.) folyamatos karbantartása, szükség szerinti fejlesztése, a szervereken tárolt adatok rendszeres biztonsági mentése;
- a Levéltár iratkezelési, pénzügyi és humánpolitikai tevékenységei során használt informatikai rendszerek (DMSOne, Forrás, KIRA stb.) támogatása;
- a tudományos és közművelődési feladatokhoz kapcsolódó online oldalak, honlapok, adatbázisok (www.abtl.hu, www.munkataborok.hu, www.abparancsok.hu, www.betekinto.hu, www.csernobil-archivum.hu, www.tuntetes-archivum.hu., https://jelte-lenul.hu, ÁBTLINFO, Fotóadatbázis, Archontológia, e-kutatás online) működtetése és karbantartása;
- a tudományos és közművelődési rendezvények technikai háttérének biztosítása;
- az intézmény informatikai eszközeinek beszerzése, szervizelése és karbantartása;
- az elavult munkaidő és beléptető rendszer cseréjéhez szükséges informatikai háttér biztosítása
- az 1990 utáni digitális iratok átvételére való felkészülés során szükségessé vált műszaki tervezések, előkészületek és beszerzések;
- a Levéltár elektronikus iratkezelési rendszerének továbbfejlesztése;
- a belső levéltári információs rendszer, az ÁBTLInfo – amely egyszerre levéltári segédlet, kutató és ügyfél nyilvántartás – technológiai megújításának előkészítése, az ÁBTLInfo publikus rendszer felhasználói felületének UX (User Experience) design és UI (User Interface) design tervezése és fejlesztése.

Betekintési kérelmek benyújtása és a kérelmekre előkészített iratok megtekintése/letöltése.

Kérjük, válasszon az alábbi lehetőségek közül!

Betekintési kérelem beadása Magamra vagy családtagomra

Saját személyére vagy elhunyt hozzátartozójára kérhet betekintést. Hozzá tartozó: a házastárs, az élettárs (amennyiben a házasság, illetve az élettársi közösség az irat keletkezésekor és az érintett halálakor is fennállt), az egyeneságbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha- és nevelt gyermek, az örökbefogadó, a mostoha- és nevelőszülő, a testvér. (2003. évi III. tv.)

Tovább

Betekintési kérelem beadása Közzereplőre

Jelenlegi vagy egykori közzereplő hálózati tevékenységével kapcsolatban kérhet adatokat. Közzereplő: az a személy, aki közhatalmat gyakorol, gyakorolt vagy közhatalom gyakorlásával járó tisztségre jelölték, illetve aki a politikai közvéleményt feladatszerűen alakítja vagy alakította. (2003. évi III. tv.)

Tovább

Előkészített iratanyag megtekintése/letöltése

Amennyiben Ön kapott a Történeti Levéltártól értesítést arról, hogy az iratmások elkészültek, itt tud továbblépni, hogy megtekintse vagy letöltse azokat.

Tovább

10. FEJEZET

Történettudományi kutatások, közönségkapcsolatok, közművelődés

A Történeti Levéltár 2021-ben végzett tudományos munkája az intézmény tevékenységét szabályozó törvényi előírásokhoz igazodva az államvédelem-állambiztonság, valamint az 1945 és 1990 közötti magyar történelem témaköreit érintő kutatásokra, az eredmények közzétételére, valamint az intézmény iratait, működését bemutató közművelődési feladatokra koncentrált.

A feladatok ellátását, főként a közművelődés és a nemzetközi kapcsolatok vonatkozásában nehezítette a koronavírus miatti leállás, a rendezvények elmaradása, amelyet az online formák csupán részben tudtak pótolni. A fenti nehézségek ellenére összeségében a Levéltár az előző esztendőnél is eredményesebb évet zárt.

Megalakult és eredményesen működött a **Betekintő** új szerkesztősége. A Levéltár – idén 15 éves – tudományos folyóirata, a Betekintő (www.betekinto.hu) online és hagyományos formában is elérhető olvasói számára; a nyomtatott verziót minden nagyobb hazai könyvtár, levéltár és kutatóintézet számára ingyenesen megküldjük.

A Levéltár munkatársai **öt önálló kötettel és négy tanulmánygyűjteménnyel** voltak jelen a könyvkiadás piacán:

- Simon István: III/I. Az állambiztonság vizsgálati osztálya, 1962-1989. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021.
- Magdolna Baráth–Dieter Bacher (ed.): A Frontline of Espionage. Studies on Hungary in Cold War Intelligence in Austria. Budapest – Pécs, Historical Archives of the Hungarian State Security–Kronosz Publishing House, 2021.
- Baráth Magdolna–Feitl István: Kérdések és válaszok a Rákosi-korról 1949-1956., Budapest, Napvilág Kiadó, 2021.
- Cseh Gergő Bendegúz–Köbel Szilvia (szerk.): A GDPR és a levéltárak - különös tekintettel a totalitárius rendszerek irataira. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2021.
- Cseh Gergő Bendegúz - Köbel Szilvia (ed.): The application of the GDPR in archives – with special attention on the documents of totalitarian political systems. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (Historical Archives of the Hungarian State Security), 2021.
- Palasik Mária–Pócs Nándor (szerk.): Titkos hidak. Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai, 1945-1989. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021.
- Szekér Nóra (szerk.): Miniszter a frontvonalban. Zsindely Ferenc naplója 1941. február 25.-1946. március 9., Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021.
- Krahulcsán Zsolt–Müller Rolf (szerk.): A Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága 1948-1949. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kro-

nosz Kiadó, 2021. (Közelmúltunk hagyatéka – Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből, 3.)

- Takács Tibor: Botrányt akarunk! Rágalmak a CPg és a magyar punkmozgalom ellen. Budapest, Jaffa Kiadó, 2021.

A Müller Rolf és Krauhulcsán Zsolt szerkesztésében megjelent forrásközlő dokumentumkötet a **Közelmúltunk hagyatéka** sorozatunknak újabb részeként látott napvilágot, Simon István művével pedig megindult az **Állambiztonsági Füzetek** nevet viselő új sorozatunk.

Kollégáink szerkesztői közreműködésével még két kötet jelent meg nem állambiztonsági témában:

- Haász Réka – Katona Klára – Sz. Nagy Gábor – Ring Orsolya (szerk.) Egy élet emléke – egy emlék élete. Tanulmányok Simon István emlékére. Budapest, Martin Opitz Kiadó, 2021.

- Szécsényi András – Zsidi Vilmos (szerk.): A Budapesti Corvinus Egyetem és elődintzményei története a kezdetektől 2020-ig. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2021.

Munkatársainknak az év során önálló vagy gyűjteményes kötetben 58, folyóiratban 14 tanulmánya jelent meg, amelyből 16 idegen nyelven. A Levéltárban dolgozó történészek és levéltárosok ezen felül számos nyomtatott és elektronikus kiadványban 26 ismeretterjesztő írást, könyvismertetést is közöltek, a munkatársak így összesen **98 tanulmányt és egyéb tudományos publikációt** jelentettek meg az év során. Az intézményben folyó munkát vagy annak tudományos eredményeit 45 alkalommal valamely médiumban, rádióban vagy televízióban ismertettük.

Bár a járványhelyzet jelentős mértékben nehezítette, vagy éppen az online térbe korlátozta a konferenciákat, a kollégák összesen **58 konferencia előadást vagy önálló előadást** tartottak, ebből hetet idegen nyelven.

Az év során két **tudományos konferenciát** is szervezett a Levéltár:

- 2021. november 10-én került sor az *1971. Egy átlagos kádári év?* című tudományos konferenciára, amelyet online is lehetett követni,

- 2021. szeptember 16-án pedig a budapesti kitelepítések 70. évfordulója alkalmával társszervezőként közreműködtünk az *Elűzöttek és befogadók* című mezőberényi tudományos konferencia megszervezésében és előadásainak megtartásában.

A hazai **tudományos életben** és a felsőoktatásban végzett tevékenységünk továbbra is jelentős: opponensként, bizottsági tagként, felkért hozzászólóként 22 alkalommal

vállaltak szerepet kollégáink, szakdolgozati vagy doktori témavezetőként ugyancsak 7 ízben szerepeltek a munkatársak. Önálló kötetek vagy tudományos folyóiratokban megjelent tanulmányok lektorálására 9 alkalommal kérték fel a Levéltár munkatársait. Tudományos folyóiratok (Betekintő, Egyháztörténeti Szemle, Magyar Szemle, Múltkor, Múltunk, Rendszerváltó Archívum) szerkesztőségében 9 kolléga szerepel, egyikük két periodikánál is. Ugyancsak a Levéltár munkatársainak a tudományos és szakmai életbe való beágyazottságát jelzi, hogy a kollégák számos tudományos **szakmai szervezet** munkájában közreműködtek (Hajnal István Kör Társadalomtörténeti Egyesület, Magyar Alkotmányjogászok Egyesülete, Magyar Fotótörténeti Társaság, Magyar Tudományos Akadémia Köztestülete, Magyar Levéltárosok Egyesülete, Magyar Történelmi Társulat, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, Felderítők Társasága Egyesület). Mindezekon túl hárman a levéltárakat felügyelő szakfelügyelet munkájában is részt vettek, illetve a Levéltár főigazgatója ellátta a vezető szakfelügyelői tisztséget, valamint betöltötte a Magyar Levéltárak Vezetőinek Tanácsa elnöki pozícióját is.

Levéltárunk a recski önkormányzattal közösen továbbra is működteti a **Recski Nemzeti Emlékparkban** található időszak kiállítást, ahol bejelentkezés alapján az érdeklődők szakszerű vezetéssel ismerhetik meg az internálótábor(ok) mindennapjait. 2021-ben **17 721** fő kereste fel a volt internálótábort és az ÁBTL által készített kiállítást.

Intézményünk legnagyobb közművelődési célú fejlesztése 2021-ben az *Egy diktatúra hagyatéka. Állambiztonsági iratok és történetek* című **interaktív kiállítási és közösségi tér megnyitása** volt. A Levéltár állandó kiállítása az 1945 és 1990 közötti időszakra vonatkozó konkrét történeti eseményeken keresztül mutatja be a politikai rendőrség, az állambiztonság működését.

A koncepció a kiállítás középpontjába a levéltári iratanyagot helyezi. A 21. század követelményeinek megfelelően nem statikus befogadásra alapoz, hanem korszerű, interaktív elemek segítségével járul hozzá a kiállítás mondandójának könnyebb megértéséhez. A kiállító és közösségi tér kialakításával az volt a célunk, hogy hozzásegítsük kutatóinkat, ügyfeleinket, valamint a hozzánk látogató, történelmünk ezen korszaka iránt érdeklődő nagyközönséget a Történeti Levéltárban őrzött iratanyag megismeréséhez.

A MÁGNESZALAGOKIG

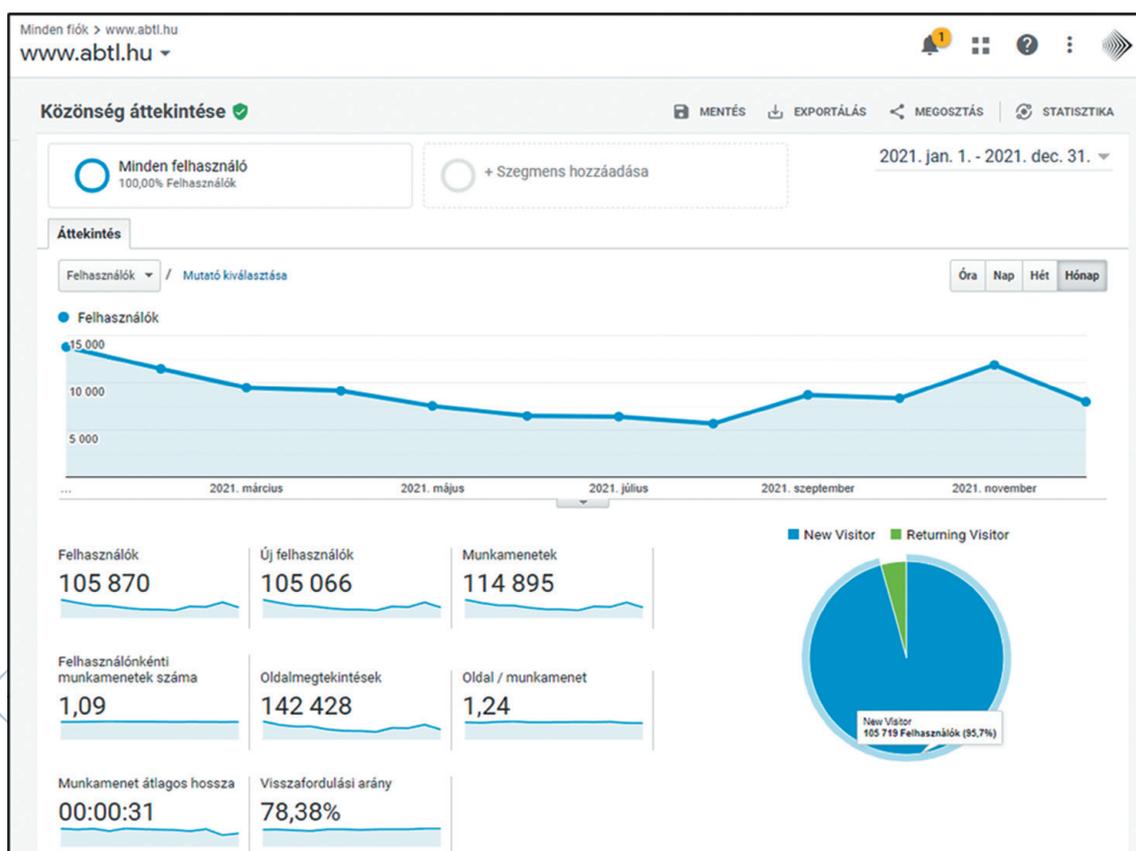
Közművelődési tevékenységünk a nehéz körülmények ellenére szintén folytatódott, a havonta megrendezett Történelmi Kávéház, vagy a Dokufilmklub továbbra is népszerű programok. Számos érdeklődőt vonzott a Kutatók Éjszakája és a Kulturális Örökség Napjai programsorozatok is. 2021-ben ismét részt vettünk a Budapest Főváros Levéltárának udvarán megrendezett Levéltári Pikniken. Általános és középiskolás diákok, egyetemi hallgatók és érdeklődő vendégek részére rendhagyó történelemórákat összesen 9 alkalommal tartottunk. Részt vettünk az Országgyűlés Hivatala által szervezett pedagógus-továbbképzésben is, kihelyezett órát tartottunk a rendszerváltás témájában. A személyesen megismerhető és látogatható Levéltár mellett 2021-ben három **új virtuális kiállítással** gazdagodott az intézmény kínálata:

- A Remény Napjai Magyarország - 1956,
- Recsk Kényszermunkatábor (1950-1953),
- Bányászakták a Rákosi-korszakból.

A Levéltár honlapján így immár hat virtuális kiállítás tekinthető meg, amelynek minden darabja a jövőben egy-egy önálló, további tartalmakkal bővíthető, tematikus blokk magját képezi. Ide tartozik a hazai **kényszermunkatáborok** történetét bemutató honlap is, ahol a táborok háromdimenziós virtuális modelljét nézheti meg az érdeklődő, vagy a jelentősebb politikai, társadalmi problémákra reagáló tömegtüntetések bemutatására vállalkozó **1988-1989 tüntetések** című honlapunk is.

2021-ben tovább folytattuk az 1945-1967 között politikai megtorlások következtében meghalt személyek és velük kapcsolatos büntető eljárásokra vonatkozó adatok feltöltését a „Jeltelenül elföldelve” című honlap/adatbázisunkba. Újabb állambiztonsági normákkal bővült az **Állambiztonsági Parancsok** című adatbázisunk is. Az állambiztonsági tisztek életrajzát feldolgozó **archontológiai** adatbázisunk továbbra is rendkívül látogatott: a tavalyi évben 128 845 volt a letöltések száma.

A LEVÉLTÁR HONLAPJÁNAK LÁTOGATOTTSÁGA

A 7 éves intézményfejlesztési stratégia keretében folytatódott a **Topotéma** (Az állambiztonság és a magyar politikai rendőrség „topográfiaja”) című tudományos népszerűsítő program tervezése. Ebben az évben a követelményspecifikációra és az adatkarbantartó alkalmazás kifejlesztésére, valamint a programok működéséhez szükséges szerverek és tárolók beszerzésére került sor.

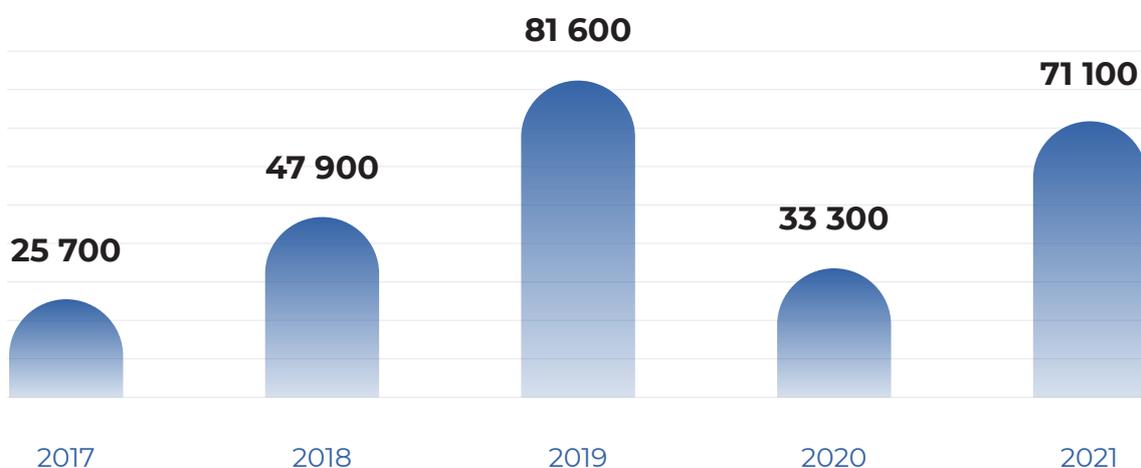
A Levéltár továbbra is aktív szerepet vállal a közösségi médiában is: a legismertebb felületen jelentős mértékben, 13 670 főről 17 450 főre nőtt az intézmény követőinek a száma.

FACEBOOK OLDAL KÖVETŐINEK SZÁMA

2021-ben a Levéltár Facebook oldalán 1 205 posztot jelentettünk meg, ezek közül 10 000 főnél is többen olvastak 34-et, a legnépszerűbb posztnak pedig 71 100 olvasója volt.

LEGOLVASOTTABB FACEBOOK CIKK OLVASÓI SZÁMÁNAK ALAKULÁSA

11. FEJEZET

Nemzetközi kapcsolatok

A Levéltár nemzetközi kapcsolatainak legfőbb kerete az Állambiztonsági Levéltárak Közép-európai Hálózata (**European NetWork of Official Authorities in Charge of the Secret Police Files**), melynek soros elnöki posztját 2021-ben az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára töltötte be. Az együttműködés éves konferenciáját csak 2021 januárjában online módon lehetett megrendezni. Ennek ellenére folytatódik a társlevéltárakkal való közös munka és remélhetőleg 2022-ben elkészül a **Network** közös honlapja is. Az együttműködés eddigi eredményei között megemlíthető, hogy elkészült az egykori állambiztonsági szervek együttműködési találkozóinak levéltári forrásait bemutató **nemzetközi honlapunk** *Soviet Block Security* címmel.

A magyar vonatkozású, de **külföldi állambiztonsági iratok feltárása** és hazahozatala is a Történeti Levéltár kiemelt, stratégiai céljai között szerepel. Ennek a munkának a keretében évek óta együttműködünk a romániai Szekuritáté Irattárait Vizsgáló Országos Tanács (Consiliul Național Pentru Studierea Arhivelor Securității /CNSAS) Levéltárával, ahol évente átlagosan százezer oldalnyi (2021-ben 95 165 oldalnyi) magyar vonatkozású Securitate-anyagot digitalizáltatunk.

Az elmúlt évek során a volt Szovjetunió levéltárai közül **Ukrajna Állambiztonsági Szolgálatának Levéltárával (SZBU)** is együttműködünk az ottani magyar vonatkozású anyagok feltárásában. A *Visszhang. Az 1956-os magyar forradalom és az ukrán társadalom a KGB dokumentumainak tükrében* című forráskiadvány a 2022. évi megjelenés előtt áll.

A nemzetközi kapcsolatok folyamatosságát mutatja, hogy idei kiadványaink közül két kötet az évek óta tartó nemzetközi kooperáció – az osztrák Ludwig Boltzmann Intitute-tal és a Network-vel folytatott együttműködés – eredményeként születhetett meg, tíz idegennyelvű tanulmány is megjelent a munkatársainak tollából: hat angol, három román és egy szlovák nyelven, egy kolléga pedig egy lengyel nyelvű tanulmányt fordított magyar nyelvre.

12

12. FEJEZET

Gazdálkodás

A Levéltár 2021. évi eredeti kiadási előirányzatainak főösszege 1 609 000 000,- forint volt, amelynek a forrását 1 604 000 000,- forint költségvetési támogatás, illetve 5 000 000,- forint saját bevétel biztosította. A főigazgató 2021. évben 106 főben határozta meg az alaplétszámba tartozó álláshelyek számát.

KIEMELT ELŐIRÁNYZATOK ÉS TELJESÍTÉSEK ALAKULÁSA

SZEMÉLYI JUTTATÁSOK

Az eredeti előirányzat 909 300 000,- forint, a módosított előirányzat 910 841 186,- forint volt, a teljesítés 910 841 186,- forint lett.

- Az előirányzat év közben az alábbiak szerint változott:
 - A központi költségvetési szerveknél foglalkoztatottak 2021. évi kompenzációjáról szóló 625/2020. (XII.22.) Korm. rendelet alapján 123 600,- forinttal nőtt.
 - Mindezekén túl a személyi juttatások előirányzata pályázatokon elnyert összegekkel is emelkedett:
 - ◇ a 204122/575 azonosító számú Nemzeti Kulturális Alap (továbbiakban NKA) pályázatán (levéltári honlapok fejlesztése tárgyban) elnyert támogatásból 587 100,- forinttal,
 - ◇ a 208201/3 azonosító számú NKA pályázatán (A Levéltár Betekintő c. folyóirat 2021. évi megjelenése tárgyában) elnyert 682 784,- forinttal,
 - ◇ az Emberi Erőforrások Minisztériumával kötött VI/1001/2021. számú megállapodás alapján 200 000,- forinttal.
 - Saját hatáskörben dologi és felhalmozási kiadásokra 52 298,- forint átcsoportosításra került sor.
- Az előirányzat felhasználásának főbb irányai:
 - A személyi juttatásra fordított kiadások legjelentősebb részét a Levéltár feladatait ellátó 106 fő munkatárs illetménye és egyéb juttatásai – jubileumi jutalom, teljesítmény elismerés, utazási költségtérítések, szociális juttatások stb. – jelentették.
 - Az előirányzat fedezetet nyújtott továbbá a Levéltár 7 éves stratégiájának megvalósítása érdekében kifizetett személyi juttatásokra, valamint a 2021. évben is folytatódó rendezvények – Történelmi Kávéház, Dokufilmklub, a recski kiállítás, valamint a megjelenő új kiadványok, könyvek és a Betekintő folyóirat – személyi jellegű kiadásainak kifizetéséhez.

A személyi juttatás kiemelt előirányzaton maradvány nem keletkezett.

A MUNKAADÓKAT TERHELŐ JÁRULÉKOK ÉS A SZOCIÁLIS HOZZÁJÁRULÁSI ADÓ

A munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó eredeti előirányzata 153 400 000,- forint volt, az előirányzat az évközi módosítások után 142 599 817,-forintra változott. A teljesítés 142 599 817 forint volt.

- Az előirányzat az alábbiak szerint változott:
 - az NKA 204122/575 számú pályázatán elnyert támogatásból 81 900,- forinttal,
 - az NKA 208201/3 számú pályázatán elnyert 157 216,- forinttal,
 - az Emberi Erőforrások Minisztériumával kötött VI/1001/2021. számú megállapodás alapján 27 900,- forinttal emelkedett.
 - Saját hatáskörben dologi kiadásokra 11 067 199,- forint került átcsoportosításra.
- A Levéltárat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó – szociális hozzájárulási adó, rehabilitációs hozzájárulás, munkáltatót terhelő személyi jövedelemadó és táppénz hozzájárulás – befizetése megtörtént, a fizetési kötelezettség alapjául szolgáló kiadásokhoz kapcsolódóan.

A munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó kiemelt előirányzaton maradvány nem keletkezett.

DOLOGI KIADÁSOK

A dologi kiadások eredeti előirányzata 272 000 000,- forint, a módosított előirányzata 315 822 289,-forint volt. A teljesítés 315 294 289,- forint lett.

- Az előirányzat év közben az alábbiak szerint változott:
 - A dolgozóknak nyújtott lakáskölcsön visszafizetett részéből 107 080, forinttal,
 - a pályázatokon elnyert összegekkel:
 - ◇ az NKA 204122/575 számú pályázatán (A levéltári honlapok fejlesztése tárgyban) elnyert támogatásból 381 000,- forinttal,
 - ◇ az NKA 208201/3 számú pályázatán (A Betekintő c. folyóirat 2021. évi megjelenése tárgyában) elnyert 20 000,- forinttal,
 - ◇ az NKA 208188/9 számú pályázatán (Könyvkiadás tárgyában) elnyert 868 415,- forinttal,
 - ◇ az NKA 208108/8 számú pályázatán (Szakmai konferencia tárgyában) elnyert 528 000,- forinttal,
 - ◇ az Emberi Erőforrások Minisztériumával kötött VI/1001/2021. számú megállapodás alapján 2 372 100,- forinttal emelkedett.
 - Ezen felül a saját hatáskörben különböző előirányzatokról átcsoportosított összegekkel is emelkedett: a személyi juttatás kiemelt előirányzatról 5 790,- forint, a munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó előirányzatról 11 067 199,-forint, a beruházási kiadásokról 22 700 069,- forint, a felújításról 5 772 636,- forint került átcsoportosításra.

A dologi kiadások kiemelt előirányzaton 528 000,- forint maradvány keletkezett, amely 208108/8 számú NKA pályázat (szakmai konferencia) alapján 2022. évben kerül kifizetésre.

- A dologi kiadások előirányzat felhasználásának főbb irányai a következők voltak:
 - A dologi kiadások előirányzata a Levéltár működéséhez szükséges kiadásokra – épület üzemeltetésére, a közüzemi díjakra, a karbantartásokra, kisjavításokra, az üzemeltetési, valamint a napi működéshez szükséges anyagok beszerzésére, szakmai tevékenységet segítő szolgáltatásokra, a foglalkozás-egészségügyi szolgáltatásra – nyújtott fedezetet. A COVID járvány kockázatának csökkentése érdekében napközbeni fertőtlenítő takarítást vezettünk be.
 - A Levéltár épületének állagmegóvása és tervszerű karbantartása keretében folytatódtak a munkaszobák és közös területek tisztasági festései, terv szerint zajlott az irattárak és munkaszobák klímaberendezéseinek karbantartása, a vagyonvédelmi-, a tűz- és gázjelző berendezések és a liftek éves felülvizsgálata, a gépjárművek üzemeltetése, valamint az egyéb gépek és berendezések terven felüli karbantartása, javítása. Az őrzés-védelmi szolgáltatások tárgyban közbeszerzési eljárásokat folytattunk le 2021. évben, amely alapján 2022. január hónapban kötöttünk szerződés a nyertes vállalkozóval.
 - A Levéltár 7 éves stratégiai fejlesztésével és az elnyert támogatások megvalósításával összefüggésben 2021. évben jelentős összeget fordítottunk az informatikai szolgáltatások igénybevételére, az IT rendszer üzemeltetésének támogatására, információbiztonsági tanácsadásra, valamint a „LIR” publikus kereső adatbázis minőségbiztosítására és rendszerintegrációs szakértői tanácsadásra, továbbá az EISZ adatbázis előfizetésére, illetve a 7 éves stratégiai fejlesztés részeként létrejött kiállítótérhez kapcsolódó digitális grafikai kampány megvalósítására.

EGYÉB MŰKÖDÉSI CÉLÚ KIADÁSOK

Eredeti előirányzata az egyéb működési célú kiadásnak nem volt (0,- Ft), a módosított előirányzat 8 919 480,- forint lett, amely összeg megegyezik a teljesítés összegével, 8 919 480,- forinttal.

Az előirányzaton a Levéltár 2020. évi kötelezettségvállalással nem terhelt maradványának az elszámolása megtörtént. Az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet 150. § (4) bekezdése alapján a költségvetési szerv kötelezettségvállalással nem terhelt költségvetési maradványát az éves beszámolóban a Kincstár által működtetett elektronikus adatszolgáltató rendszerben a Kincstár által történő elfogadását követő tíz munkanapon belül be kell fizetni a Központi Maradványelszámolási Alap javára. A Levéltár a befizetést határidőre teljesítette.

INTÉZMÉNYI BERUHÁZÁSI KIADÁSOK

A kiadások eredeti előirányzata 260 000 000,- forint volt, a módosított előirányzat 258 155 892,- forintra változott. A teljesítés 185 308 616,- forint lett.

- Az előirányzat év közben az alábbiak szerint változott:
 - a pályázatokon elnyert összegekkel:
 - ◇ az NKA 208105/10 számú pályázatán (Kiállítótér fejlesztés tárgyában) elnyert

2 500 000,- forinttal,

- ◇ az NKA 208201/3 számú pályázatán (A Betekintő c. folyóirat 2021. évi megjelenése tárgyában) elnyert 540 000,- forinttal,

- ◇ az NKA 204110/00807 számú pályázatán (Levéltári könyvtárak állománybővítése tárgyában) elnyert 200 000,- forinttal,

- ◇ az NKA 204105/3473 számú pályázatán (Számítástechnikai és digitalizálást szolgáló eszközök beszerzése tárgyában) elnyert 725 000,- forinttal emelkedett.

- Kötelezettségvállalással terhelt maradványból 15 084 138,- forinttal, valamint

- a többletbevétel felhasználásával 862 701,- forinttal emelkedett az előirányzat.

- Saját hatáskörben a személyi juttatásról 46 508,- forint, a felújítási kiadásokról 897 614,- forint került átcsoportosításra.

- Az előirányzat csökkenésére pedig a saját hatáskörben 22 700 069,- forint került átcsoportosításra, amely a 7 éves stratégia dologi kiadásaira került át.

- Az intézményi beruházási kiadások előirányzat felhasználásának főbb irányai a következők voltak:

- A Levéltár beruházási kiadásainak főbb iránya a 7 éves intézményfejlesztési stratégiához kapcsolódtak. Az Ügyfélkapu, azaz elektronikus ügykezelés bevezetése miatt szükséges volt Levéltár iktatási rendszerének egységesítése, a 2018-ban bevezetett elektronikus iktatóprogramhoz további felhasználói licenzek beszerzése. Ugyancsak a 7 éves intézményfejlesztési stratégia keretében folytatódott a Levéltárban őrzött dokumentumokat kezelő egymásra épülő rendszerek (ÁBTLINFO/újÁBTLInfo/LIROnline) tervezése, fejlesztése. Az ÁBTLInfo publikus rendszere felhasználói felületének UX (User Experience) design és UI (User Interface) design tervezése és fejlesztése. Szintén a Levéltár 7 éves stratégiában meghatározott „Topotéma” című online tudományos népszerűsítő információs rendszer kialakításához szükséges követelményspecifikáció készítése, az alkalmazás működéséhez szükséges szerverek és tárolók beszerzése. Befejezésre került a 7 éves intézményfejlesztési stratégiában kijelölt célként szereplő állandó kiállító és közösségítér kialakítása, amely részben a NKA pályázat keretében valósult meg. Az udvar a következő évek fejlesztése során kerül átalakításra közösségi térré.

- Az Nemzeti Kulturális Alaphoz benyújtott és nyertes pályázataink lehetőséget adtak kiadványaink és a Betekintő c. folyóirat megjelentetésére, digitalizáláshoz szükséges eszközök beszerzésére, a könyvtár állományának bővítésére.

- A tervezett e-ügyintézés, digitalizálás, közművelőési és tudományos programjaink, egyéb szolgáltatásaink átalakítása szükségessé tették az elavult eszközök és bútorok tervszerű cseréjét is.

- Az intézmény biztonsági rendszerének korszerűsítése is folytatódott 2021-ben lecserélésre került az elavult beléptető és munkaidőnyilvántartó rendszer, valamint új tűzriasztó rendszer kiépítése is elkezdődött, a beruházási projekt befejezése a pandémia miatt áthúzódott 2022. évre.

- Folytatódott az elhasznált eszközök tervszerű pótlása, cseréje: új irodai bútorok, irodai gépek, iratmegsemmisítő berendezések, valamint az épület üzemeltetéséhez szivattyú beszerzésére került sor.

- 2021. évben megkezdte a működését a költségmegtakarítás és a zöld energiafelhasználás növelése céljából a Levéltár épületének tetején kiépített 50,32 kW tel-

jesítményű hálózatra csatlakozó napelemes rendszer.

Az intézményi beruházási kiadásokon 2021. évben kötelezettségvállalással terhelt előirányzat-maradvány: 72 847 276,- forint.

A kötelezettségvállalással terhelt maradvány az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról szóló 368/2011.(XII.31.) Korm. rendelet 150.§ (1) bekezdésében meghatározottak alapján – a Levéltár mint kötelezettségvállaló érdekkörén kívül felmerülő, általa a kötelezettségvállalás időpontjában előre nem látható, és a kötelezettségvállaló a pénzügyi teljesítés időpontjáig el nem hárítható körülmény miatti kifizetések elhúzódása miatt – keletkezett.

FELÚJÍTÁSI KIADÁSOK

Az eredeti előirányzat a felújítási kiadásokra 14 300 000,- forint, a módosított előirányzat 7 629 750,- forint volt, a teljesítés 7 629 750,- forint lett.

Az előirányzat év közben az alábbiak szerint változott:

- Saját hatáskörben a dologi kiadásokra 5 772 636,- forint, beruházási kiadásokra 897 614,- forint került átcsoportosításra.

A felújítási kiadások kiemelt előirányzaton maradvány nem keletkezett.

INTÉZMÉNYI MŰKÖDÉSI BEVÉTELEK

Az eredeti előirányzata 5 000 000,- forint, a módosított előirányzat 5 862 701,- forint volt. A teljesítés 5 862 701,- forint lett.

A Levéltár 2021. évben 862 701,- forint többletbevételt ért el az alaptevékenységéhez kapcsolódó –levéltári kutatók részére fénymásolatok készítése és levéltári iratok savtalanítása – tevékenységből. A Levéltár a többletbevételt az intézményi beruházási kiadások kiemelt előirányzatokon használta fel.

A MŰKÖDÉSI CÉLÚ TÁMOGATÁS ÁLLAMHÁZTARTÁSON BELÜLRŐL

Az eredeti előirányzata 0,- forint, a módosított előirányzata 4 771 415,- forint volt. A teljesítés 4 771 415,- forint lett.

Az előirányzat év közben az alábbiak szerint változott:

- A Nemzeti Kulturális Alaphoz (NKA) benyújtott pályázatok kedvező elbírálása alapján az intézmény 4 771 415,-forint támogatásban részesült:
 - Betekintő című online folyóirat 2021. évi megjelentetésére 1 400 000 forintot,
 - Számítástechnikai és digitalizálást szolgáló eszközök beszerzésére 725 000 forintot,
 - Levéltári könyvtárak állománybővítésére 200 000 forintot,
 - Levéltári honlapok fejlesztésére, online kiállítások készítésére 1 050 000 forintot,

- Simon István: III/1. A Belügyminisztérium Állambiztonsági Vizsgáló Osztálya 1962-1989 című kismonográfiájának kiadására 868 415,- forintot,
- 1971-Egy tipikus Kádári év című konferencia szervezésére 528 000 forintot.

A támogatások felhasználásáról az NKA részére a Levéltár határidőben benyújtotta a szakmai és pénzügyi beszámolóját. A konferencia szervezésére vonatkozó pályázatnak 2022. augusztus 31. a beszámolási határideje.

A FELHALMOZÁSI CÉLÚ TÁMOGATÁSI BEVÉTEL ÁLLAMHÁZTARTÁSON BELÜLRŐL

Az eredeti előirányzat 0,- forint, a módosított előirányzat 2 500 000,- forint volt. A teljesítés 2 500 000,- forint lett.

A Nemzeti Kulturális Alaphoz Kiállító és közösségi tér fejlesztése tárgyában benyújtott pályázat kedvező elbírálása alapján az intézmény 2 500 000,-forint támogatásban részesült. A támogatás felhasználásáról az NKA részére a Levéltár határidőben benyújtotta a szakmai és pénzügyi beszámolóját.

A FELHALMOZÁSI CÉLÚ ÁTVETT PÉNZESZKÖZ

Az eredeti előirányzat 0,- forint, a módosított előirányzat 107 080,- forint volt, a teljesítés 107 080,- forint lett.

A bevétel a munkatársak részére korábbi években folyósított lakáskölcsön támogatások törlesztő részleteiből 2021. évben befolyt összegből származott. Az előirányzaton keletkezett többletbevétel összegével a dologi kiadások előirányzata került megemelésre.

A FINANSZÍROZÁSI BEVÉTELEK

Az eredeti előirányzat 1 604 000 000,- Ft volt, a módosított előirányzat 1 674 764 180,- Ft-ra változott, a teljesítés 1 674 764 180,- Ft lett.

- Az előirányzat év közben az alábbiak szerint változott:
 - a központi költségvetési szerveknél foglalkoztatottak 2021. évi kompenzációjáról szóló 625/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet alapján 123 600,- forinttal,
 - államháztartáson belüli megelőlegezések (december havi bér) miatt 44 036 962,- forinttal,
 - a 2020. évi előirányzat maradvány igénybevétele miatt 24 003 618,- forinttal.
 - Mindezekon túl az Emberi Erőforrások Minisztériumával kötött VI/1001/2021. számú megállapodás alapján 2 600 000,- forinttal (állambiztonsági oktatófilm digitalizálására, kiállításvezető készítésére, raktári eszközök beszerzésére megítélt támogatással) emelkedett.

A LEVÉLTÁR 2021. ÉVI ELŐIRÁNYZAT-MARADVÁNYÁNAK FŐBB JOGCÍMEI:

A 2021. évi gazdálkodásból származó előirányzat-maradvány összesen 117 412 238,- forint volt, az alábbi megoszlásban:

Kötelezettségvállalással terhelt előirányzat-maradványok	
Beruházási kiadások	72 847 276,- Ft
Dologi kiadások (NKA pályázat fedezet)	528 000,- Ft
December havi bér megelőlegezés (368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet 150. § (1) i pontja)	44 036 962,-Ft
Összesen	117 412 238,- Ft

Kötelezettségvállalással nem terhelt előirányzat-maradványok	
Kötelezettségvállalással nem terhelt előirányzat-maradványok	0,- Ft
Összesen	0,- Ft

A Levéltár a gazdálkodását a hatályos jogszabályokban és a belső szabályzataiban előírtak szerint végezte. A Levéltár rendelkezésére álló kiadási előirányzatok biztosították az alapfeladatok ellátásához és a Levéltár 7 éves stratégiai céljaiban meghatározott feladatokhoz szükséges pénzügyi fedezetet. A működési és felhalmozási kiadások finanszírozása, a szállítói számlák kifizetése folyamatosan biztosított volt. A Levéltár 2021. évben többletbevételt ért el az alaptevékenysége körében nyújtott szolgáltatásokból, illetve sikeres pályázatainak alapján a feladatai ellátáshoz pályázati támogatáshoz is jutott. A Levéltár gazdálkodását a hatékonyság, átláthatóság és ellenőrizhetőség jellemezte.

13

13. FEJEZET

Publikációk, 2021

BANDI ISTVÁN

Tanulmány gyűjteményes kötetben

■ Román ügynökök a magyar emigráció ellen. A román hírszerzés két ügynökének tevékenysége a hatvanas évektől a rendszerváltásig. In *Titkos hidak. Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai 1945–1989. Szerkesztette: Palasik Mária, Pócs Nándor. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 209–249.*

Ismeretterjesztő írás

■ Mesterséges forradalom: konteók a Ceausescu diktatúra végóráiban. *Múltkor, 2021/4.*

■ <https://mult-kor.hu/mesterseges-forradalom-konteok-a-ceausescu-diktatura-vegoraiban-20211224>

Könyvismertetések

■ A „törött ablakok” másolása poszt-szovjet városokban: a társadalmi kontroll kibővítése bizonytalan időkben. Egyszerű másolás vagy találékony alkalmazás? *Belügyi Szemle, 2021/9. 1626–1629.*

■ Angelo Miculescu – Románia kínai nagykövete (Titkosítás alól feloldott dokumentumok, 1982–1989). Nemzet és Biztonság: *Biztonságpolitikai Szemle, 2021/1. 132–136.*

Idegen nyelvű publikációk

■ A historical overview of the Romanian Surveillance Service from its establishment after World War 2 to the regime change in 1989. *National Security Review, 2021/2. 5–43*

■ Influențarea pseudoistoriografică a structurilor de securitate ceaușiste asupra grupărilor național populiste din cadrul exilului românesc: Studiu de caz: „Protocronismul” lui Iosif Constantin Drăgan. In *Latinitate, Romanitate, Românităte*. Ed. Rotaru, Liliana. Chisinau, Moldova, Tipografia „Foxtrot”, 2021. 246–258.

BARÁTH MAGDOLNA

Önálló kötet társszerzővel

■ *Kérdések és válaszok a Rákosi-korról 1949–1956.* Társszerző: Feitl István. Budapest, Napvilág Kiadó, 2021. 307.

Szerkesztett kötet

■ *A Frontline of Espionage. Studies on Hungarian Cold War Intelligence in Austria.* Ed. Magdolna Magdolna, Dieter Bacher. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 95–129.

Tanulmányok önálló kötetben

■ A magyar gazdasági reform és a szovjet vezetés. In *Egy élet emléke – egy emlék élete. Tanulmányok Simon István emlékére.* Szerkesztette: Haász Réka, Katona Klára et al. Budapest, Martin Opitz Kiadó, 2021. 219–225.

■ A magyar–szovjet kapcsolatok, 1945–1990. In *Magyarország külkapcsolatai (1945–1990).* Szerkesztette: Horváth Sándor, Kecskés D. Gusztáv, Mitrovits Miklós. Budapest, Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2021. 77–109. (Magyar Történelmi Emlékek. Ké-

zikönyvek)

- Szirénhangok. Kísérletek az emigráció bomlasztására (1950-1963) In *Titkos hi-dak. Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai 1945–1989*. Szerkesztette: Palasik Mária, Pócs Nándor. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 11–29.

Ismeretterjesztő írások

- A Szovjetunió külső birodalma. Birodalomépítés Kelet-Közép-Európában. *Rubicon*, 2021/5–6. 148–151.
- Magyarország és a Szovjetunió. *Rubicon*, 2021/2. 4–11.
- A Rákosi-korszak csúcsvezetői az 1960-as években. *Rubicon*, 2021/2. 25–30.

Idegen nyelvű publikációk

- Hungarian Intelligence in Austria 1945–1956. Co-Author: Gecsényi Lajos. In *A Frontline of Espionage. Studies on Hungarian Cold War Intelligence in Austria*. Ed. Baráth Magdolna, Dieter Bacher. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 95–129.

BERÉNYINÉ KOVÁCS GYÖNGYI

Tanulmány gyűjteményes kötetben

- A pesti vármegyeháza bemutatása Bilkei Górsz Nándor hagyatéka alapján. In *Studia Comitatus* 39. *A Ferenczy Múzeum Évkönyve*. Szentendre, Ferenczy Múzeumi Centrum, 2021. 112–133.

Tanulmány önálló kötetben

- Állam-párt (pártállam) köz(ok)irat? „Pártállami” ügyiratoktól az állami és a pártiratok elkülönítéséig. In *Egy élet emléke – egy emlék élete. Tanulmányok Simon István emlékére*. Szerkesztette: Haász Réka, Katona Klára et al. Budapest,

Martin Opitz Kiadó, 2021. 275–287.

CSEH GERGŐ BENDEGÚZ

Szerkesztett kötetek

- *A GDPR és a levéltárak különös tekintettel a totalitárius rendszerek irataira*. Társszerkesztő: Köbel Szilvia. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 2021. 177.
- *The application of the GDPR in archives – with special attention on the documents of totalitarian political systems*. Co-editor: Szilvia Köbel. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (Historical Archives of the Hungarian State Security), 2021. 204.

Tanulmány önálló kötetben

- Szolidaritás a Szolidaritással? Lengyel-magyar kapcsolatok a magyar állambiztonsági iratok tükrében. In *Egy élet emléke – egy emlék élete. Tanulmányok Simon István emlékére*. Szerkesztette: Haász Réka, Katona Klára et al. Budapest, Martin Opitz Kiadó, 2021. 67–81.
- Ügynöklista a mágnesszalagon? Számítógépes hálózati adatbázisok és adatvédelem a Történeti Levéltárban. In *A GDPR és a levéltárak különös tekintettel a totalitárius rendszerek irataira*. Szerkesztette: Cseh Gergő Bendegúz, Köbel Szilvia. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 2021. 25–36.
- A magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottság és az elhurcolt magyarok. In *GUPVI, GULÁG. Magyarok a szovjet lágérbirodalomban, 1944/45-2019/20*. Gulág- és Gupvikutatók Nemzetközi Társasága. Miskolc, 2021. 177-188.

Tanulmányok, közlemények folyóiratban

- Auf Wiedersehen, BStU! Egy legendás intézmény hagyatéka. *Betekintő*, 2021/2.

77–91.

- Beszámoló a Levéltári Szakfelügyelet 2020. évi munkájáról és ellenőrzési tapasztalatairól. *Levéltári Szemle*, 2021/2. 5–17.
- E-kutatás a titkosszolgálati levéltárban. *Levéltári Szemle*, 2021/4. 5–11.
- Civil a pályán. Gyarmati György 70 éves. *Betekintő*, 2021/1. 7–9.

Idegen nyelvű publikáció

- Agent lists on magnetic tapes? Computer network databases and data protection at the Historical Archives of the Hungarian State Security. In *The application of the GDPR in archives – with special attention on the documents of totalitarian political systems*. Ed. Gergő Bendegúz Cseh, Szilvia Köbel. Budapest, Historical Archives of the Hungarian State Security, 2021. 27–41.

CSERÉNYI-ZSITNYÁNYI ILDIKÓ

Ismeretterjesztő írás

- Célkeresztben. Titkos információk az 1971-es Budapesti Vadászati Világkiállításról. *Múltunk*, 2021/4. 162–163.

Idegen nyelvű publikáció

- Two Agents Stories from the Occupation Zones of Austria. Co-Author: Szekér Nóra. In *A Frontline of Espionage. Studies on Hungarian Cold War Intelligence in Austria*. Ed. Magdolna Baráth, Dieter Bacher. Budapest – Pécs, Historical Archives of the Hungarian State Security – Kronosz Publishing House, 2021. 177–203.

HAÁSZ RÉKA

Szerkesztett kötet

- Egy élet emléke – Egy emlék élete. Ta-

nulmányok Simon István emlékére. Társzerkesztők: Katona Klára, Ring Orsolya, Sz. Nagy Gábor. Budapest, 2021. 302.

Tanulmányok, közlemények folyóiratban

- Beszámoló a Gazdasági és társadalmi szervek illetékességének elhatárolására alakult ad hoc bizottság tevékenységéről, 2018. június. *Levéltári Szemle*, 2021/1. 5–22. Társszerzők: Fehér Csaba, Horváth M. Ferenc, Koltai Gábor, Szabó Attila, Szabó Bence

JOBST ÁGNES

Tanulmány gyűjteményes kötetben

- Száműzetésre ítélve. Az oberammergaui NATO-kiképzőközpont magyar tagozatának oktatói a magyar hírszerzés jelentéseinek tükrében. In *Titkos hidak. Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai*. Szerkesztette: Palasik Mária, Pócs Nándor. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 93–115.

Idegen nyelvű publikációk

- Using Austria as a „hub”. Performing Reconnaissance on the Hungarian Section of the NATO Training Center in Oberammergau. In *A Frontline of Espionage. Studies on Hungarian Cold War Intelligence in Austria*. Ed. Magdolna Baráth, Dieter Bacher. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 131–152.
- The operation of Stasi in Hungary. The relationship between East German and Hungarian state security 1955–1989. *National Security Review*, 2021/2. 30–43.

KATONA KLÁRA

Szerkesztett kötet

■ *Egy élet emléke – Egy emlék élete. Tanulmányok Simon István emlékére.* Társz-szerkesztők: Haász Réka, Ring Orsolya, Sz. Nagy Gábor. Budapest, 2021. 302.

Tanulmányok önálló kötetben

■ Helsinki helyett – In meoriam. In *Egy élet emléke – egy emlék élete. Tanulmányok Simon István emlékére.* Szerkesztette: Haász Réka, Katona Klára et al. Budapest, Martin Opitz Kiadó, 2021. 17-18.

KÖBEL SZILVIA

Szerkesztett kötetek

■ *A GDPR és a levéltárak különös tekintettel a totalitárius rendszerek irataira.* Társz-szerkesztő: Cseh Gergő Bendegúz. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 2021. 177.

■ *The Application of the GDPR in Archives – with Special Attention on the Documents of Totalitarian Political Systems.* Co-editor: Gergő Bendegúz Cseh. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (Historical Archives of the Hungarian State Security), 2021. 204.

Tanulmányok önálló kötetben

■ „A múlt emlékezete megőrzésének fontossága” és/vagy „az elfeledtetéshez való jog” – Alapjogi és levéltári szempontok az EU adatvédelmi rendeletéhez. In *A GDPR és a levéltárak – különös tekintettel a totalitárius rendszerek irataira.* Szerkesztette Cseh Gergő Bendegúz, Köbel Szilvia. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2021. 9-23.

■ Pártiratok után kutatva. Emlékezés Simon Istvánra. In *Egy élet emléke – Egy emlék élete. Tanulmányok Simon István*

emlékére. Szerkesztette: Haász Réka, Katona Klára et al. Budapest, 2021. 19-21.

■ Köbel Szilvia gondolatai. In *Kukorelli István: Három István, három nemzeti ünnep, három példakép.* Budapest, Méry Ratio Kiadó, 2021. 207-209.

■ Egy élet prédikációja – Kováts J. István portréja. In *A 20. századi magyar protestáns közéletiség arcképcsarnoka.* Szerkesztette: Petrás Éva. Budapest, Barankovics Alapítvány – Gondolat Kiadó, 2021. 83-110.

■ „[A] legszigorúbb puritánsággal igyekeztem egész pályámon eljárni. Vladár Gábor kitelepítése Budapestről 1951-ben. In *Liber Amicorum László Trócsányi. Tanulmánykötet Trócsányi László születésnapja alkalmából.* Szerkesztette: Kruzlicz Péter, Sulyok Márton et al. Szeged, SZTE ÁJK NRTI, 2021. 123-127.

■ „Rajtuk keresztül oszlatni lehetne az antikommunista propaganda hatását...” Tüski István és Végh József református lelkészek hollandiai emigrációban a magyar állambiztonsági szervek látókörében. In *Titkos hidak. Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai 1945-1989.* Szerkesztette: Palasik Mária, Pócs Nándor. Budapest-Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára-Kronosz Kiadó, 2021. 179-207.

■ „Külföldi tanulmányainak folytatása nagyfontosságú közérdek”. Végh József református lelkész hollandiai emigrációban a magyar politikai rendőrség látókörében. In *Hagyomány – Identitás – Történelem, 2020.* Szerkesztette: Kiss Réka, Lányi Gábor. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar, 2021. 289-303.

Tanulmányok, forrásközlések folyóiratokban

■ „A múltban ezer év alatt nem hazudtak annyit, mint most 5 perc alatt”. Magyar református lelkészek hollandiai emigráci-

óban az államszocializmus évtizedeiben, 2. *Betekintő*, 2021/1. 55–93.

Idegen nyelvű publikáció

- The Importance of Preserving the Remembrance of the Past” and/or the „Right to be Forgotten”? Fundamental Rights and Archival Approaches to the General Data Protection Regulation. In *The Application of the GDPR in Archives – with Special Attention on the Documents of Totalitarian Political Systems*. Ed. Gergő Cseh Bendegúz, Szilvia Köbel. Budapest, Historical Archives of the Hungarian State Security, , 2021. 9–26.
- The Legal Context of Religious Activities in Hungary between 1945–1989/90. In *The Secret Police and the Religious Underground in Communist and Post-Communist Eastern Europe*. Ed. Kapalo James, Povedák Kinga. New York (NY) Abingdon, Routledge Taylor – Francis Group. 2021. 83–96.
- An Espionage Case at the End of the Eighties in Hungary in the Context of Crimes against the „Established Order”. In *A Frontline of Espionage. Studies on Hungarian Cold War Intelligence in Austria*. Ed. Magdolna Baráth, Dieter Bacher. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 271–288.
- The Code of the Serving Church – The Impact of the Socialist State on the Constitution and Internal Laws of the Reformed Church in Hungary. In *Károli Munda*, 2021/1. 71–85.

LENGYEL ESZTER

Tanulmányok önálló kötetben

- Sortúz az amerikai dokumentumokban. In *Az első lövés. Kossuth tér, 1956. október 25.* Szerkesztette: Feitl Írisz, Németh

Csaba. Budapest, Országház Könyvkiadó, 2021. 195–217.

KRAHULCSÁN ZSOLT

Szerkesztett kötet

- *Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből 3. A Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága 1948–1949.* Társszerkesztő: Müller Rolf. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 309. (Közelmúltunk hagyatéka – Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből, 3.)

Tanulmány önálló kötetben

- Egy öngyilkosság utóélete. Tömpe András halálának KEB-vizsgálata és következményei. In *Egy élet emléke – egy emlék élete. Tanulmányok Simon István emlékére.* Szerkesztette: Haász Réka, Kátóna Klára et al. Budapest, Martin Opitz Kiadó, 2021. 243–256.

Tanulmány folyóiratban

- „Ellenséges politikai beállítottság, nyugatimádat...” – A „hazatérés-megtagadási ügyek” vizsgálata egy 1966-ban készített állambiztonsági jelentés alapján. *Archívnet*, 2021/6.
- <https://archivnet.hu/ellenseges-politikai-beallitottsag-nyugatimadat-a-hazateres-megtagadasi-ugyek-vizsgalata-egy-1966>

MÜLLER ROLF

Szerkesztett kötet

- *Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből 3. A Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága 1948–1949.* Társszerkesztő: Krahulcsán

Zsolt. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 309. (Közelmúltunk hagyatéka – Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből, 3.)

Könyvfejezet

■ A Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóságának szervezettörténete (1948. szeptember – 1949. december). In *A Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága 1948–1949.* Szerkesztette: Krahulcsán Zsolt, Müller Rolf. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 11–95. (Közelmúltunk hagyatéka – Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből, 3.)

Tanulmányok önálló kiadványban

- „A test nincs sehol”: egy erőszak-esemény rekonstrukciójának lehetősége. In *Történelem és erőszak. A Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület 2019. évi, szegedi konferenciájának tanulmánykötete.* Szerkesztette: Margittai Linda, Tomka Béla. Szeged, Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület, 2021. 595–615.
- A magyar politikai rendőrség, 1945–1956. Szervezettörténeti áttekintés. In *A megvalósult szükségszerűség. Az állami rendőrség megszervezése. Rendészettörténeti tanulmányok 3.* Szerkesztette: Jámbor Orsolya Ilona, Tarján G. Gábor. Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, 2020. 238–286. (2021-ben jelent meg 2020-as dátummal!)
- Az ember, aki egyébként ott sem volt, Péter Gábor vallomása, 1990. január 23. In *Egy élet emléke – egy emlék élete. Tanulmányok Simon István emlékére.* Szerkesztette: Haász Réka, Katona Klára et al. Budapest, Martin Opitz Kiadó, 2021. 289–299.

Ismeretterjesztő írás

- Egymással szemben egymásért. A „másik” Rajk. *Múlt-kor*, 2021/1. 65–71.

PALASIK MÁRIA

Szerkesztett kötet

■ *Titkos hidak. Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai, 1945–1989.* Társzerkesztő: Pócs Nándor. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 267.

Tanulmányok önálló kiadványban

- Akik nem integrálódtak. A Kanadából engedéllyel hazatérő 56-os magyar menekültek kihallgatása a politikai rendőrségen. In *Titkos hidak. Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai, 1945–1989.* Szerkesztette: Palasik Mária, Pócs Nándor. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 65–93.
- Aki „a zengő szélből kihallotta a világ szavait”. A Vorkutát megjárt Karig Sára története. In *Kényszerű rabság, kettőtört sorsok, jelöletlen sírok. A GULAG-kutatás fehér foltjai.* Budapest, A GULAGOKBAN Elpusztultak Emlékének Megörökítésére Alapítvány, 2021. 166–194.

Idegen nyelvű publikáció

- The Mysterious Disappearance of a Hungarian Intelligence Officer, Vienna, May, 1953. In *The Frontline of Espionage: Studies on Hungarian Cold War Intelligence in Austria.* Ed. Magdolna Baráth, Dieter Bacher. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 187–219.

Publicisztikai/ismeretterjesztő írások

- Magyar egyetemisták odüsszeája a nagyvilágban 1944–1946. 3. Dánia és a ha-

zatérés. *Tárogató*, 2021/1. 10–14.

- Lányok, asszonyok a forradalomban és a megtorlásban. *Tárogató*, 2021/10. 10–14.

PAPP ISTVÁN

Tanulmányok önálló kiadványban

- *Merre tovább? (Előszó)* In *Titkos hidak. Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai*. Szerkesztette: Palasik Mária, Pócs Nándor. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 7–10.
- Útkereső vagy tévelygő? Szabó Dezső 1918–1919-ben. In *Trianon után. Politikai gondolkodás és történetírás*. Szerkesztette: Hónich Henrik, Nagy Ágoston. Budapest, Századvég Kiadó, 2021. 251–264.
- Szabó József: A 48-as honvéd, a lecsúszott dzsentri, a kolozsvári polgár? In *Szabó Dezső helye a magyar kultúrában*. Szerkesztette: Farkas Attila, Kovács Dávid. Budapest, Magyar Művészeti Akadémia, 2021. 11–25.

Ismeretterjesztő írás

- A kondásból lett ügynök. *BBC History*, 2021/7. 20–23.
- Rajk László: A tér tágassága. Életinterjú. *Betekintő*, 2021/1. 147–159.

PÓCS NÁNDOR

Szerkesztett kötet

- *Titkos hidak. Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai, 1945–1989*. Társz-szerkesztő: Palasik Mária. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2021. 267.

Könyvismertetés

- Mitrovits Miklós: Tiltott kapcsolat. A magyar–lengyel ellenzéki együttműkö-

dés 1976–1989. *Századok*, 2021/6. 1344–1347.

- Farmerek, populisták, magyarok. *Valóság*, 2021/4. 107–110.

SZ. KOVÁCS ÉVA

Tanulmányok gyűjteményes kötetben

- Emigráns női sorsok és az állambiztonság. In *Titkos hidak. Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai 1945–1989*. Szerkesztette: Palasik Mária, Pócs Nándor. Budapest – Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2021. 117–130.

Idegen nyelvű publikáció

- „With Love, Your Friend, Lehel” – Hungarian Planted Agents in Austria, 1945–1965. In *A Frontline of Espionage. Studies on Hungarian Cold War Intelligence in Austria*. Ed. Magdolna Baráth, Dieter Bacher. Budapest – Pécs, Historical Archives of the Hungarian State Security – Kronosz Publishing House, 2021. 153–176.

SZEKÉR NÓRA

Szerkesztett kötet

- *Miniszter a frontvonalban. Zsindely Ferenc naplója 1941. február 25. – 1946. március 9.* Szerkesztette, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta: Szekér Nóra. Budapest – Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2021. 793.

Könyvrész, fejezet

- Előszó. In *Miniszter a frontvonalban – Zsindely Ferenc naplója. 1941. február 25. – 1946. március 9.* Budapest–Pécs, ÁBTL – Kronosz Kiadó, 2021. 5–26.
- Előszó. In *Herczegh Géza: Magyaror-*

szág külpolitikája 1914–1945. Budapest, Magyar Szemle Könyvek, 2021. 7–10.

Tanulmányok gyűjteményes kötetben

- Fedőneve: Marslakó. A magyar tudósemigráció megfigyelése Szilárd Leó példáján keresztül. In *Titkos hidak. Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai 1945–1989*. Szerkesztette: Palasik Mária, Pócs Nándor. Budapest – Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2021. 131–160.
- Kodolányi János és a magyar függetlenségi gondolat. In *Krízistől a feloldásig. Kodolányi János-émlékkonferencia*. Szerkesztette: Sulyok Bernadett. Budapest, MMA Kiadó, 2021. 97–118.
- Egy élet „Isten markában” – Zsindelyné Tüdös Klára életútja. In *A 20. századi magyar protestáns közéletiség arcképcsarnoka*. Szerkesztette: Petrás Éva. Budapest, Barankovics Alapítvány – Gondolat Kiadó, 2021. 237–258.
- Egy erdélyi-magyar diplomata életútja a diktatúrák árnyékában. Szent-Iványi Domokos életpályája. In *A 20. századi magyar protestáns közéletiség arcképcsarnoka*. Szerkesztette: Petrás Éva. Budapest, Barankovics Alapítvány – Gondolat Kiadó, 2021. 130–156.
- A Szovjetunióba hurcolt Csomóss Miklós és társai története. In *Gupvi, Gulag – Magyarok a szovjet lágerbirodalomban*. Szerkesztette: Bognár Zalán, Muskovics Andrea Anna. Budapest, Gulag- és Gupvikutatók Nemzetközi Társasága, 2021. 205–229.
- 1956 – 1989-ben. Az újraértékelés és a párt. In *Sorsok és horizontok – Tanulmányok a magyar forradalom hatvanötödik évfordulóján*. Szerkesztette: M. Kiss Sándor, Nagymihály Zoltán. Budapest, RE-TÖRKI, 2021. 327–355.

Tanulmányok folyóiratban

- Ellenforradalom, népfelkelés, nemze-

ti megbékélés. Az MSZMP és az 1956-os események újraértékelése a rendszerváltás során. *Századvég 2021. 4. 47–61.*

- Kovács László története. Varga Ágota filmjéről *Megbélyegzetten – 1968. Betekintő, 2021/4. 131–135.*

Ismeretterjesztő írás

- „... Kormányzó úr nem tudott semmiről”. Zsindely Ferenc egy korszakon át rejtetett naplója. *Múlt-kor, 2021/4. 62–63.*

Idegen nyelvű publikáció

- Two Agents Stories from the Occupation Zones of Austria. Co-Author: Cserényi-Zsitnyányi, Ildikó. In *A Frontline of Espionage. Studies on Hungarian Cold War Intelligence in Austria*. Ed. Magdolna Baráth, Dieter Bacher. Budapest – Pécs, Historical Archives of the Hungarian State Security – Kronosz Publishing House, 2021. 177–203.
- German pressure and secret societies based on the example of the activities of the Hungarian Fraternal Community and the Hungarian Independence Movement. In *The Hungarian World 1938–1940*. Ed. Szilvia Rási, Tamás László Vizi. Budapest, Magyarságkutató Intézet, 2021. 217–240.

SZÉCSÉNYI ANDRÁS

Szerkesztett kötet

- *A Budapesti Corvinus Egyetem és elődintézményei története a kezdetektől 2020-ig*. Társszerkesztő: Zsidi Vilmos. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2021. 536.

Könyvfejezet

- Hallgatói szervezetek [1920–1934]. In *A Budapesti Corvinus Egyetem és elődintézményei története a kezdetektől 2020-ig*. Szerkesztette: Szécsényi András, Zsidi Vilmos. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2021.

81–85.

- Az egyetem a forradalom és Szabó Kálmán reformja közötti időszakban, 1957–1967. In *A Budapesti Corvinus Egyetem és elődintézményei története a kezdetektől 2020-ig*. Szerkesztette: Szécsényi András, Zsidi Vilmos. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2021. 156–168.
- Szakkollégiumok az egyetemen. In *A Budapesti Corvinus Egyetem és elődintézményei története a kezdetektől 2020-ig*. Szerkesztette: Szécsényi András, Zsidi Vilmos. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2021. 237–258.

Ismeretterjesztő írások

- „Szőke fűtös, angyalarcú” gyilkos. Irma Grese kegyetlenségei. *Múlt-kor*, 2021/2. 82–89.
- Rejtélyes körülmények között bukkant fel egy deportált fényképész naplója a tükör mögül. Társszerző: Huhák Heléna. *Telex.hu*, 2021. március 18. [https://telex.hu/belfold/2021/03/18/naplo-a-tukorben-egy-deportalt-fenykepesh-feljegyzeseinek-eltunese-es-megtalalasa](https://telex.hu/belfold/2021/03/18/naplo-a-tukorben-egy-deportalt-fenykepesh-naplója-a-tükör-mögül)
- Káosz, agónia és tifuzsos képzelgések: utolsó hónapok a lágerben. Társszerző: Huhák Heléna. *Telex.hu*, 2021. április 16. <https://telex.hu/belfold/2021/04/16/kaosz-agonia-es-tifuzsos-kepzelgesek-utolso-honapok-a-lagerben>
- A láger hatása alól senki sem vonhatta ki magát: az sem, aki túlélte és az sem, aki felszabadította. Társszerző: Huhák Heléna. *Telex.hu*, 2021. május 1. <https://telex.hu/belfold/2021/05/01/a-lager-hatasa-alol-senki-sem-vonhatta-ki-magat-az-sem-aki-tulelte-es-az-sem-aki-felszabadította>
- A közöny otthonossága és a „hontalanság keserű érzése”: a deportáltak hazatérése. Társszerző: Huhák Heléna. *Telex.hu*, 2021. július 29. <https://telex.hu/kulfold/2021/07/29/a-kozony-otthonossaga-es-a-hontalansag-keseru-erze->

se-a-deportáltak-hazaterese

Könyvismertetések

- Kiváltságos zsidók. Budapest – Bergen Belsen – Svájc: A Kasztner-vonat fővárosi utasai. *Betekintő*, 2021/2. 101–113.
- „Glaube an den Menschen” Faith in humanity: A diary from Bergen-Belsen. By Jenő Kolb. Ed. Thomas Rahe, Lajos Fischer. = „Hit az emberben”. Bergen-belseni napló. *The Hungarian Historical Review: New Series of Acta Historica Academiae Scientiarum Hungariae*, 2021/3. 610–613.

SZŐNYEI TAMÁS

Tanulmány, közlemény folyóiratban

- Zenei alvilág. Veszedelmes viszonyok az 1945 utáni Budapesten. *Betekintő*, 2021/3. 35–64.

Könyvismertetés

- Eszterházy szemüvege. *Betekintő*, 2021/1. 139–143.

Ismeretterjesztő írások

- Rohan az idő. A magyar beat hőskora. *Rubicon*, 2021/2. Különszám, 63–73.
- Leheletnyi kétely – Az állambiztonság és a táncdalénekesek. *Magyar Narancs*, 2021/50–51. 94–96.

TAKÁCS TIBOR

Önálló kötet

- *Botrányt akarunk! Rágalmak a CPg és a magyar punkmozgalom ellen*. Budapest, Jaffa Kiadó 2021. 240.

Tanulmányok önálló kötetben

- Egy „régiság” értelmiségi a politikai rendőrség célkeresztjében. Margócsy József megfigyelése 1959-től az 1970-es

évek elejéig. In *Szabolcs-Szatmár-Beregi Levéltári Évkönyv XXII*. Szerkesztette: Kujbuszné Mecsei Éva. Nyíregyháza, Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára, 2021. 79–93.

Tanulmányok folyóiratokban

- Kiegészítés, avagy a punk(történelem) tényleg nem halt meg. *Betekintő*, 2021/4. 111–119.
- Punk's Not Dead – But the Chicken Is. Egy 1983-as budapesti punkkoncert olvasatai. *Betekintő*, 2021/3. 65–93.

UNGER GABRIELLA

Tanulmányok önálló kötetben

- „Véres ellenforradalmi provokáció”. A Kossuth téri sortűz az állambiztonsági szervek iratainak tükrében. In *Az első lövés. Kossuth tér, 1956. október 25.* Szerkesztette: Feitl Írisz, Németh Csaba. Budapest, Országház Könyvkiadó, 2021. 153–195.
- A sortűz áldozatainak kutatása. Társz-szerző: Feitl Írisz. In *Az első lövés. Kossuth tér, 1956. október 25.* Szerkesztette: Feitl Írisz, Németh Csaba. Budapest, Országház Könyvkiadó, 2021. 389–435.

VÖRÖS GÉZA

Tanulmány folyóiratban

- „Holtában is beszél” Mindszenty temetése az állambiztonsági iratok tükrében. *Egyháztörténeti Szemle*, 2021/3. 155–162.

Idegen nyelvű publikáció

- The teacher and the Cardinal: The surveillance of Cardinal Mindszenty, 1945–1948. In *The Trial of Cardinal József Mindszenty from the Perspective of Seventy Years: The Fate of Church Leaders in*

Central and Eastern Europe. Ed. András Fejérdy, Bernadett Wirthné Diera. Città del Vaticano. Libreria Editrice Vaticana. 2021. 35–52. (Pontificio Comitato di Scienze Storiche – Collana Atti e Documenti, 59.)

Impresszum

Összeállította:

Bikki István
Cseh Gergő Bendegúz
Papp István
Szuhanyik Zoltán
Tóth Eszter
Vörös Géza
Bognár Roland

Kiadó:

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára / 2022
1410 Budapest Pf. 119
www.abtl.hu

Felelős kiadó:

Cseh Gergő Bendegúz főigazgató

Nyomdai előkészítés és kivitelezés:

Nyomda neve

ISBN

123456789

8

992772

485012

TEC.IT.COM

